

jaarverslag

2017

VOORWOORD

DIRECTIE

Het Jaarverslag en de Jaarrekening 2017 vormen de verantwoording van het bestuur van Waterbedrijf Drenthe (WMD) over het betreffende boekjaar.

Het jaar 2017 is een bijzonder jaar geweest. Er zijn drie jaarrekeningen vastgesteld (2014, 2015 en 2016) waarbij de jaarrekening 2016 het voor WMD weer mogelijk maakte reguliere leningen af te sluiten. Voorts is per 1 september 2017 zowel een nieuwe raad van commissarissen als een nieuwe bestuurder aangetreden. Deze veranderingen in de top van het bedrijf geven WMD een impuls om het verleden een goede plek te geven en een nieuwe koers te gaan volgen.

2017 laat een positief resultaat zien van 2,5 miljoen euro, in 2016 was dit 4,8 miljoen euro. In 2017 is de afschrijvingstermijn van drinkwaterleidingen aangepast. Tot 2017 is de economische levensduur van leidingen geschat op 50 jaar, vanaf 2017 wordt een termijn van 35 jaar aangehouden. Dit heeft een drukkend effect op het resultaat.

Intussen is in 2017 34,0 miljoen m3 drinkwater geleverd. Dit is ca. 0,5 % minder dan in 2016. Op een enkele uitzondering na voldeed het gedistribueerde water in 2017 aan de normen van het Drinkwaterbesluit. In het reine water van productiestation Noordbargeres deed zich wel een zorgelijke wettelijke normoverschrijding van het onkruidbestrijdingsmiddel Bentazon voor. Deze overschrijding is gemeld aan ILT en er zijn maatregelen genomen om de bewuste bron te isoleren. Belangrijke zaken die verder in 2017 speelden zijn onder meer:

- het vraagstuk rond de aansprakelijkheidsstelling van de voormalige bestuurder en raad van commissarissen inzake mogelijke schade;
- de afbouw van de activiteiten in Indonesië van WMD;
- het afstoten van niet-drinkwateractiviteiten zoals het onderhoud van de Golfbaan in Assen en de Bottelarij;
- de implementatie van het nieuwe Klantinformatiesysteem.

In dit Jaarverslag en de Jaarrekening 2017 zijn de bovenstaande punten verder toegelicht.

ir. L.J.W. Hendriks

Bestuurder N.V. Waterbedrijf Drenthe

INHOUD

SAMENSTELLING	7
Aandeelhouders, raad van commissarissen, directie en ondernemingsraad	7
BESTUURSVERSLAG	9
Verslag van de directeur	9
Voorstel aan de aandeelhouders	15
Verslag van de raad van commissarissen	16
Financiële resultaten	21
Vermogenspositie en financiering	24
Klant	27
Watervoorziening en omgeving	34
Exploitatie	42
Mens en organisatie	48
Risicobeheersing, kwaliteit en ICT	54
Financiën en control	62
JAARREKENING	64
Geconsolideerde balans per 31 december 2017	65
Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2017	66
Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2017	67
Toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening	69
Enkelvoudige balans per 31 december 2017	101
Enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2017	102
Toelichting op de enkelvoudige balans en winst-en-verliesrekening	102
OVERIGE GEGEVENS	106
Statutaire bepaling	106
CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT	107
BIJLAGEN	110

AANDEELHOUDERS, RAAD VAN COMMISSARISSEN, DIRECTIE EN ONDERNEMINGSRAAD

AANDEELHOUDERS

Provincie Drenthe	973
Gemeente Aa & Hunze	64
Gemeente Assen	147
Gemeente Borger-Odoorn	64
Gemeente Coevorden	80
Gemeente Emmen	234
Gemeente Hoogeveen	122
Gemeente Midden-Drenthe	73
Gemeente Noordenveld	72
Gemeente Tynaarlo	45
Gemeente Westerveld	21
Gemeente De Wolden	51

RAAD VAN COMMISSARISSEN

Tot 1 september

G.J. Jansen	voorzitter
B.J. Bouwmeester	lid
T. Eerenstein	lid
J.H. van der Laan	lid
M.L. van Wijhe	lid

Vanaf 1 september

E.H. Elgersma	voorzitter
A.J. Mewe	lid
M.B. Visser	lid
R.W. Heutink	lid
L.C. Rietveld	lid

DIRECTIE

Tot 1 september

P.A. Glasbeek	directeur
---------------	-----------

Vanaf 1 september

L.J.W. Hendriks	directeur
-----------------	-----------

ONDERNEMINGSRAAD

H. Bunk	voorzitter
K. Tinga	secretaris
N. van der Moot	vice voorzitter
J. Bolt	lid
R. Luis (tot 1 oktober)	lid
H. Dobben	lid
A. Tirtamarina	lid

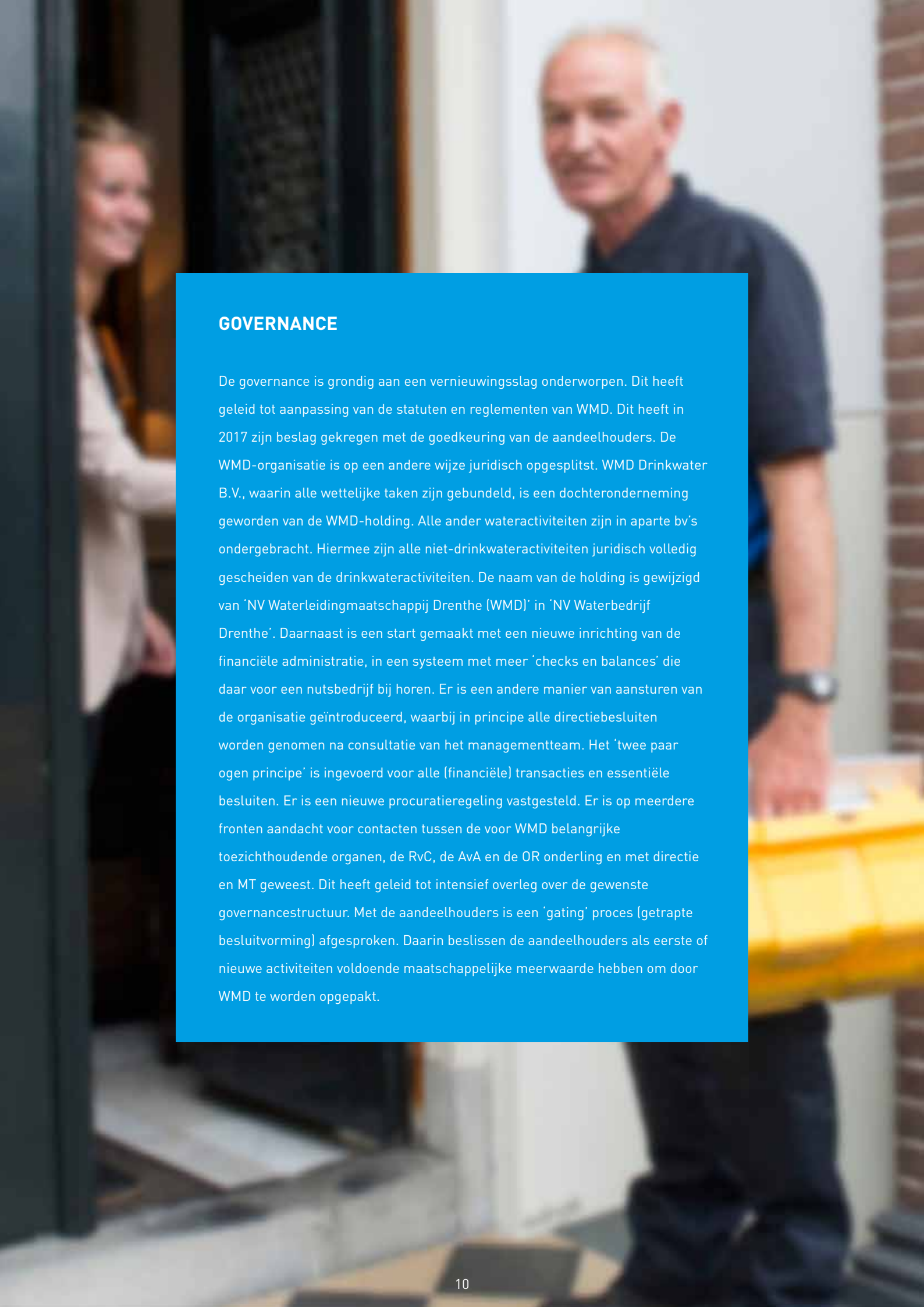
VERSLAG VAN DE DIRECTEUR

ALGEMEEN

Het jaar 2017 is voor WMD een jaar geweest waarin, na een periode van grondig herstel van focus en governance, definitief kon worden overgegaan tot een nieuwe ordening van de organisatie in velerlei opzichten:

- De interim-directeur, P.A. Glasbeek, heeft per 1 september zijn taken overgedragen op de voor de komende vijf jaren aangestelde nieuwe directeur, L.J.W. Hendriks.
- Ook per 1 september heeft een wisseling van de complete raad van commissarissen plaatsgevonden. Vijf onafhankelijke commissarissen zijn aangetreden.
- De aanbevelingen uit het rapport Helder water, helder bestuur van commissie De Boer (2015) zijn nagenoeg opgevolgd.
- Alle statuten en reglementen van WMD zijn herzien en er heeft binnen het bedrijf een juridische splitsing plaatsgevonden (met terugwerkende kracht tot 1-1-2016) om drinkwateractiviteiten te scheiden van niet-drinkwateractiviteiten.
- De afbouw van deelnemingen in Indonesië is voor een groot deel contractueel met de partners daar overeengekomen en moet grotendeels zijn beslag krijgen in 2018.
- De jaarverslagen en jaarrekeningen over de jaren 2014, 2015 en 2016 zijn alle drie in 2017 door de aandeelhouders vastgesteld. Het voortzetten van de financiering door het consortium van banken dat leningen heeft uitstaan bij WMD is daarmee voor de komende periode zeker gesteld.
- De organisatie heeft zich hernieuwd geconcentreerd op haar kerntaken en daartoe een herschikking van de taken binnen het managementteam en de sectoren doorgevoerd.

GOVERNANCE

De governance is grondig aan een vernieuwingslag onderworpen. Dit heeft geleid tot aanpassing van de statuten en reglementen van WMD. Dit heeft in 2017 zijn beslag gekregen met de goedkeuring van de aandeelhouders. De WMD-organisatie is op een andere wijze juridisch opgesplitst. WMD Drinkwater B.V., waarin alle wettelijke taken zijn gebundeld, is een dochteronderneming geworden van de WMD-holding. Alle ander wateractiviteiten zijn in aparte bv's ondergebracht. Hiermee zijn alle niet-drinkwateractiviteiten juridisch volledig gescheiden van de drinkwateractiviteiten. De naam van de holding is gewijzigd van 'NV Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD)' in 'NV Waterbedrijf Drenthe'. Daarnaast is een start gemaakt met een nieuwe inrichting van de financiële administratie, in een systeem met meer 'checks en balances' die daar voor een nutsbedrijf bij horen. Er is een andere manier van aansturen van de organisatie geïntroduceerd, waarbij in principe alle directiebesluiten worden genomen na consultatie van het managementteam. Het 'twee paar ogen principe' is ingevoerd voor alle (financiële) transacties en essentiële besluiten. Er is een nieuwe procuratieregeling vastgesteld. Er is op meerdere fronten aandacht voor contacten tussen de voor WMD belangrijke toezichthoudende organen, de RvC, de AvA en de OR onderling en met directie en MT geweest. Dit heeft geleid tot intensief overleg over de gewenste governancestructuur. Met de aandeelhouders is een 'gating' proces (getrapte besluitvorming) afgesproken. Daarin beslissen de aandeelhouders als eerste of nieuwe activiteiten voldoende maatschappelijke meerwaarde hebben om door WMD te worden opgepakt.

JAARREKENINGEN

In 2017 zijn drie jaarrekeningen vastgesteld. De discussies eind 2015 over de waardering van de Indonesische belangen in de jaarrekening 2014 hebben eerst medio 2016 geleid tot het besluit deze belangen met 12,8 miljoen euro af te waarderen. Deze afboeking heeft aanleiding gegeven tot een aantal zaken. Er is met de vier banken waar WMD leningen heeft uitstaan intensief gesproken over het voortzetten hiervan onder nieuwe voorwaarden. Er is met het ministerie van I&M gesproken over uitstel van het indienen van de jaarverslagen 2014 en 2015 en over de juridische splitsing van de WMD-organisatie. Het ministerie heeft het uitstel en de splitsing goedgekeurd. Mede door het ingestelde onderzoek met betrekking tot de informatievoorziening tussen directie, raad van commissarissen en accountant, uitgevoerd door EY, heeft de afronding van de controlewerkzaamheden door de accountant over boekjaar 2014 veel vertraging opgelopen. Voornamelijk omdat de accountant onvoldoende zekerheid kon verkrijgen over de volledigheid van de opbrengsten van de Indonesische deelnemingen heeft dit geleid tot een verklaring met oordeelonthouding over boekjaar 2014. De jaarrekening is door de aandeelhouders in februari 2017 vastgesteld. Vervolgens zijn de jaarrekeningen 2015 en 2016 opgesteld en gecontroleerd door het accountantskantoor de Jong & Laan. Door het verbreken van de organisatorische en economische banden met de Indonesische deelnemingen, en het feit dat daarmee deze deelnemingen geen onderdeel meer uitmaken van de WMD groep en diens geconsolideerde jaarrekening, waren de belemmeringen voor de accountant om tot een goedkeurende accountantsverklaring weggenomen en kon bij de jaarrekening 2016 weer een goedkeurende accountantsverklaring verkregen worden. Het vaststellen van de jaarrekeningen 2015 en 2016 heeft ook in 2017 plaatsgevonden.

Door het nemen van verliezen is het eigen vermogen van WMD afgenomen. Dit moet in de periode tot 2020 weer op het oude niveau worden gebracht. Die opgave is verwerkt in het financieel plan 2018. Verhoging van het leningenniveau zoals eerst nog stond opgenomen in het financieel plan 2018, is daarmee geschrapt. Dit betekent dat WMD de investeringen voor de nieuwe winning en zuivering Zeijerveen heeft uitgesteld en het AC-vervangingsprogramma naar de oorspronkelijke planning heeft teruggebracht. Het AC-vervangingsprogramma blijft erop gericht om verstoring van de waterlevering (tot uitdrukking komend in 'ondermaatse leveringsminuten') niet te laten stijgen. Ondertussen wordt gewerkt aan een masterplan, gebaseerd op het Watervoorzieningsplan, om de investeringsinspanning en planning voor de gewenste robuuste infrastructuur te kunnen inschatten.

VERANTWOORDING ACTIVITEITEN INDONESIË

Bij het aantreden als directeur van WMD werd snel duidelijk dat veel werk was verzet om tot afbouw van de meerderheidsdeelnemingen in lokale waterbedrijven in Indonesië te komen. Gebaseerd op een reeks assessments op alle niet-drinkwateractiviteiten van WMD waren de financiële risico's goed in beeld gekomen. Er is een heldere heroriëntering tot stand gekomen op wat wel en niet passend wordt gevonden bij een gezonde bedrijfsvoering van het nutsbedrijf. Van alle Indonesische deelnemingen zijn beoordelingen gemaakt van de lopende bedrijfsvoering, het functioneren van deze waterbedrijven, de haalbaarheid van terugbetaling van de lopende geldleningen (van WMD aan de Indonesische PT's) en de gewenste afbouw van het WMD-belang. Overigens zijn ook voor de Nederlandse niet-drinkwateractiviteiten assessments gemaakt en is een voorstel voor voortzetting dan wel afbouw gedaan. Daarmee is een grondige risicoanalyse van het gehele niet-drinkwaterdeel van WMD gerealiseerd, zo constateerde ook Lloyds die begin 2018 het kwaliteitszorgsysteem van WMD heeft geaudit. Vele onderhandelingsronden in Indonesië hebben er, mede door het betrekken van de Indonesische (maar ook Nederlandse) overheid, toe geleid dat er eind 2017 overeenstemming bestond over de overdracht van aandelen en het stapsgewijs terugbetalen van een deel van de leningen. Begin 2018 heeft dit echter weer opnieuw tot discussie en hernieuwde onderhandelingen aanleiding gegeven, vooral in Manado.

Begin 2016 heeft de raad van commissarissen een onderzoek gelast naar de informatievoorziening tussen directie, accountant en raad van commissarissen over een kritisch rapport van het ministerie van Buitenlandse Zaken in 2013 over de Indonesische activiteiten van WMD. Dit onderzoek heeft uitgewezen wie bij WMD wanneer op de hoogte waren van deze informatie en hoe deze informatie is gedeeld met de accountant en de raad van commissarissen. Dit onderzoek heeft geleid tot een aanvullend onderzoek op wens van de aandeelhouders om in meer detail en terugkijkend naar de

periode 2004 - 2016 te kunnen duiden hoe de besluitvorming in de raad van commissarissen en de vergadering van aandeelhouders over de Indonesiëactiviteiten tot stand is gekomen. De aandeelhouders spreken naar verwachting het tweede kwartaal 2018 nader over de uitkomsten van dit aanvullende onderzoek, de wederhoor van betrokkenen dat heeft plaatsgevonden en eventuele vervolgstappen.

BEDRIJFSCULTUUR EN TOEKOMST

In 2017 is gewerkt aan het versterken van de bedrijfscultuur die WMD voor de toekomst wenselijk acht. Er is gestart met intervisie in het managementteam, er is twee keer per jaar een gesprek tussen RvC en MT (zonder directeur). Dit proces krijgt een vervolg in een cultuur- en strategieproject.

In 2017 heeft een brede herschikking van taken in de organisatie plaatsgevonden. Aanleiding hiervoor was gelegen in de wijzigingen in de niet-drinkwateractiviteiten; het uitwerken van aanbevelingen uit het rapport van de commissie De Boer (o.a. het organiseren van tegenspraak); de wijziging van de samenstelling van het MT wegens (deeltijd)pensionering; de wens om omgevingsmanagement en kwaliteit een prominenter rol te geven en de wens om beter aan te sluiten bij de processen in de benchmarkdeling. Op sectorniveau is tevens gekeken waar in de personele bezetting aanpassingen gewenst zijn. Dit is tegelijkertijd aangepakt.

In december 2017 heeft het MT een tweedaagse strategische heisessie gehouden over ambities van WMD in de toekomst, haar huidige positie in een snel wijzigende omgeving en de focus op kernactiviteiten om zicht te krijgen op de contouren van de stip op de horizon van waar de WMD wil staan over vijf jaar. Dit krijgt in 2018 een grondig vervolg in het project 'Regenboog', waarbij de strategie van WMD opnieuw vorm zal krijgen, uitmondend in een beleidsplan 2019-2023 aan het einde van 2018.

DIRECTIEVERKLARING

De directie van WMD verklaart naar beste weten:

- dat de jaarrekening 2017 een getrouw beeld geeft van de activa, de passiva, de financiële positie per 31 december 2017 en het resultaat over 2017 van WMD en de in de consolidatie opgenomen ondernemingen;
- dat het jaarverslag een getrouw beeld geeft van de toestand op de balansdatum per 31 december 2017 en de gang van zaken gedurende het boekjaar bij WMD;
- dat in het jaarverslag de wezenlijke risico's zijn beschreven waarmee WMD wordt geconfronteerd.

VOORSTEL AAN DE AANDEELHOUDERS

Hierbij bieden wij u het door de directie opgemaakte jaarverslag 2017 van N.V. Waterbedrijf Drenthe aan met daarin opgenomen de jaarrekening over 2017 conform artikel 29 van de Statuten N.V. Waterbedrijf Drenthe.

Het jaarverslag is met de directie besproken in een vergadering van de raad van commissarissen waarbij ook de accountant aanwezig was.

De enkelvoudige- en geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2017 sluit met een positief saldo van € 2.537.000.

Voorgesteld wordt, in lijn met het door de algemene vergadering van aandeelhouders uitgesproken voornemen eerst tot dividenduitkering over te gaan wanneer de solvabiliteit de 30% grens heeft bereikt, het resultaat aan de overige reserve toe te voegen.

De Algemene Vergadering van Aandeelhouders wordt verzocht

- Te besluiten tot het vaststellen van de jaarrekening 2017 van N.V. Waterbedrijf Drenthe
- Kwijting en decharge te verlenen over het jaar 2017 aan de huidige directeur van N.V. Waterbedrijf Drenthe voor de door hem verrichte werkzaamheden en het door hem gevoerde beleid voor zover dat beleid uit de vastgestelde jaarrekening van N.V. Waterbedrijf Drenthe blijkt of dat beleid aan de algemene vergadering van N.V. Waterbedrijf Drenthe bekend is gemaakt
- Kwijting en decharge te verlenen voor het jaar 2017 aan de huidige commissarissen van N.V. Waterbedrijf Drenthe voor de door de betreffende commissarissen verrichte werkzaamheden en het door hen gehouden toezicht voor zover dat toezicht uit de vastgestelde jaarrekening van N.V. Waterbedrijf Drenthe blijkt of dat toezicht aan de algemene vergadering van N.V. Waterbedrijf Drenthe bekend is gemaakt.

Assen, 19 april 2018

VERSLAG RAAD VAN COMMISSARISSEN

INLEIDING

In het jaar 2017 zijn veel zaken, die in de twee jaren daarvoor bij WMD de aanzet hadden gegeven tot rigoureuze maatregelen in het opzetten van een adequate governance en het afbouwen van niet kernactiviteiten, in belangrijke mate tot een einde gekomen. Om dat te kunnen bewerkstelligen is, op verzoek van de raad van commissarissen, het contract met de interim-directeur Peter Glasbeek verlengd tot september 2017. In dit jaar zijn maar liefst drie jaarrekeningen over 2014, 2015 en 2016 met goed gevolg vastgesteld. Een enerverend en turbulent jaar, niet in de laatste plaats omdat de volledige raad besloot, om tegelijk met het vertrek van de interim-directeur, als geheel de taak over te geven aan een compleet nieuwe raad en dit in het vertrouwen een organisatie achter te kunnen laten, waarin schoon schip was gemaakt, een WMD die weer vertrouwen in de toekomst kon hebben. Dat is in belangrijke mate gelukt. De organisatie is financieel weer op orde, de banken die aan WMD lenen zijn gerustgesteld, de afbouw van de activiteiten in Indonesië loopt moeizaam maar gestaag naar een definitieve breuk met de bestaande belangen in deze overzeese deelnemingen. Een lastige en precaire kwestie, die voor het jaareinde niet kon worden beslecht, bestaat uit het beantwoorden van de vraag of er nog juridische stappen moeten worden ondernomen tegen de oud-bestuurder en oud-toezichthouders op basis van een aanvullend onderzoek naar de besluitvorming in de jaren tussen 2004 en 2016 en een daaropvolgend wederhoor van de betrokkenen. De aandeelhouders hebben besloten dat de nieuwe bestuurder en een geheel nieuwe raad van commissarissen hierover een onafhankelijke beslissing zouden moeten nemen. Deze beslissing wordt nu verwacht in het tweede kwartaal van 2018.

SAMENSTELLING RAAD VAN COMMISSARISSEN

Bij het werven van de nieuwe raad van commissarissen is bewust gezocht – op basis van een zorgvuldig samengesteld profiel van de raad, waarin alle nodige expertise vertegenwoordigd is – naar onafhankelijke personen die geen banden hebben met het Drentse bestuur. Daarmee is een einde gekomen aan de voordracht van commissarissen door aandeelhouders uit hun eigen bestuurlijke setting, zoals dat voorheen in de statuten voorgeschreven was. Er is tevens geworven met de doelstelling te komen tot een meer evenwichtige verdeling tussen mannen en vrouwen in de raad van commissarissen. De Wet Bestuur en Toezicht, die sinds 2013 van kracht is, geeft als

doelstelling dat minimaal 30% van de zetels wordt bezet door mannen en minimaal 30% door vrouwen. De nieuwe raad voldoet hieraan.

De samenstelling van de nieuwe raad van commissarissen voldoet aan het onafhankelijkheidsvereiste zoals geformuleerd in artikel 1.1.5 van het Reglement Raad van Commissarissen.

De nieuwe raad van commissarissen van N.V. Waterbedrijf Drenthe bestaat uit:

**mevrouw Mr. E.H. Elgersma (26 juni 1962), voorzitter raad van commissarissen,
lid remuneratiecommissie**

Ervaren toezichthouder (zowel lid als voorzitter), bestuurder, advocaat en curator. Betrokken bij lokaal en provinciaal openbaar bestuur in Overijssel. Relevante nevenfuncties: voorzitter van de RvC van de woningstichting Beter Wonen te Almelo; vicevoorzitter van de RvC van woningstichting Weststellingwerf te Wolvega; lid bezwaar en adviescommissie Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN); tot 1 september voorzitter van RvT van de Zorggroep Oude en Nieuwe Land te Steenwijkerland, Noordoostpolder en Urk en vanaf 1 september lid; secretaris bestuur Steenwijkerlandse Uitdaging.

drs. A.J. Mewe (20 november 1949), vice-voorzitter en voorzitter remuneratiecommissie

Ruime ervaring als toezichthouder in publieke sector. Kennis van en ervaring binnen het openbaar bestuur. Als oud-gemeentesecretaris van Emmen, bekend met de bestuurscultuur en de (bestuurlijke) verhoudingen binnen de provincie Drenthe. Uiteenlopende ervaring als (eind-)verantwoordelijk (algemeen) directeur en vertrouwd met organisatieontwikkeling. Eigenaar AM Interim, voor interim management en advies. Relevante nevenfuncties: voorzitter Raad van Toezicht Jeugdbescherming Noord en Veilig Thuis Groningen.

mevrouw M.B. Visser RA (15 december 1961), voorzitter auditcommissie, contactpersoon OR

Opgeleid en gevormd als accountant in de controle- en adviespraktijk. Naast de accountantspraktijk ook de functie van secretaris van de ondernemingsraad vervuld. Op dit moment werkzaam als senior-controller bij Hogeschool Windesheim. Zeer ervaren toezichthouder in uiteenlopende organisaties binnen de publieke sector. Relevante nevenfuncties: lid Raad van Toezicht Entrea Lindenhout groep, lid Raad van Toezicht Stichting HilverZorg, lid Raad van Toezicht Zonnehuisgroep IJssel-Vecht en lid Raad van Toezicht Stichting Thuiszorg Het Friese Land.

drs. R.W. Heutink (8 juni 1956), lid auditcommissie

Brede management- en onderzoekservaring in (internationaal) bedrijfsleven. In 2014 gestopt als (statutair) directeur van Ipsos Nederland. Ruime ervaring in marketing, onderzoek en commercie. In 2016 gestart met diverse toezichthoudende functies in cultuur en onderwijs. Relevante nevenfuncties: lid Raad van Toezicht Open Schoolgemeenschap Bijlmer, voorzitter Raad van Toezicht Stichting Texels Museum.

Professor dr. ir. L.C. Rietveld (3 september 1961)

Hoogleraar Drinking Water and Urban Water Technology, verbonden aan de Technische Universiteit Delft. Gerenommeerd Hoogleraar met een inhoudelijke oriëntatie op de integratie en innovatie van de drinkwatervoorziening in Nederland en daarbuiten. Ruime management- en advieservaring, o.a. als lid van de Visitatiecommissie Bestuursakkoord Water. Relevante nevenfuncties: onbezoldigd bestuurslid van Elemental Water Foundation, Lamminga fonds en Stichting International Water Conferences.

INVULLING TOEZICHT

De raad van commissarissen heeft in 2017 twaalf keer vergaderd in aanwezigheid van de bestuurder. Tijdens deze vergaderingen en in de contacten met de bestuurder is gesproken over de strategische positie van WMD, de corporate governance structuur, de afbouw van de activiteiten in Indonesië, de niet-drinkwateractiviteiten, de focus op de kernactiviteiten, de behaalde resultaten resulterend in het vaststellen van drie jaarrekeningen en het financiële beleid.

In het verslagjaar 2017 werd onder meer aandacht besteed aan de volgende onderwerpen:

- jaarverslag en jaarrekening 2014, 2015 en 2016;
- dechargeverlening jaarrekening 2014;
- governance (o.a. presentatie prof. dr. D.A. de Waard);
- statutenwijzigingen;
- directiereglement, Governance reglement, RvC reglement en het Treasurystatuut;
- brief Provincie Drenthe inzake besluit WOB;
- verkoop gronden en onroerende goederen;
- selectie en benoeming nieuwe leden RvC;
- presentatie overdracht Peter Glasbeek;
- procesvoorstel vervolg dossier aansprakelijkheden m.b.t. Indonesië projecten;
- inrichting en ontwikkeling raad van commissarissen;
- strategienota WMD 2017 – 2020;
- verslagen overlegvergadering ondernemingsraad;
- verslagen bijeenkomsten klantenpanel;
- herzien investeringsplan 2017;
- compliance protocol;
- herschikking WMD-organisatie;
- samenwerking met Waterbedrijf Groningen;
- uitoefenen stemrecht NV Waterbedrijf Drenthe op WMD Drinkwater B.V.;
- tarieven en tarievenregeling 2018.

Bij twee overlegvergaderingen tussen de bestuurder en de ondernemingsraad waarin de algemene gang van zaken van de onderneming is besproken was een vertegenwoordiger van de raad

aanwezig (21 maart en 21 oktober 2017). Het jaarverslag 2016 en de herschikking van de taken binnen de organisatie zijn hierbij onder andere aan de orde geweest. Ook heeft twee keer informeel overleg tussen de raad en het MT plaatsgevonden op 21 maart en op 31 oktober 2017.

AUDITCOMMISSIE

In 2017 bestond de auditcommissie van de raad van commissarissen uit de heren T. Eerenstein en J.H. van der Laan. Vanaf september zijn dit mevrouw M.B. Visser en de heer R.W. Heutink. De auditcommissie adviseert de raad bij de uitvoering van zijn taak tot het houden van toezicht op de interne risicobeheer- en controlesystemen alsmede de jaarverslaglegging en de begroting. Voor de werkzaamheden van de commissie is een reglement opgesteld.

In 2017 is de commissie tweemaal bijeengekomen. Het eerste overleg was een kennismakingsbijeenkomst. Tijdens de tweede vergadering is het financieel plan 2018 en het bijbehorende tariefvoorstel onderwerp van gesprek geweest.

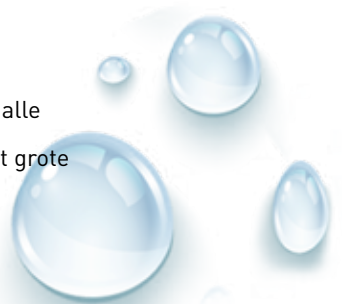
REMUNERATIECOMMISSIE

In 2017 is besloten om een remuneratiecommissie in te stellen. In december 2017 heeft eenmaal informeel overleg plaatsgevonden in het bijzijn van de bestuurder.

De RvC spreekt waardering uit voor de inzet en toewijding van het management en van alle medewerkers voor de bedrijfsvoering en de behaalde resultaten over 2017. We zien met grote interesse en vol vertrouwen de resultaten van 2018 tegemoet.

Assen, april 2018

De raad van commissarissen

FINANCIËLE RESULTATEN

ALGEMEEN

De stabiele lijn in de gerealiseerde resultaten van de afgelopen jaren is in 2017 voortgezet. Het aantal aansluitingen, het gemiddeld verbruik per aansluiting en de tarieven zijn in 2017 ten opzichte van 2016 nauwelijks gewijzigd. Daardoor zijn opbrengsten van het drinkwaterbedrijf vrijwel ongewijzigd gebleven. De overige activiteiten waren in de afgelopen jaren al gesaneerd en zijn met uitzondering van het afstoten van het belang in de Drentsche Golf & Country Club en het daarmee gepaard gaande terreinonderhoud voor de club, niet gewijzigd. Eind 2017 is wel de partner van WMD in de vennootschap onder firma Hondsrug uitgekocht, dit met het oog op de voorgenomen verkoop van de bottelarij.

SCHATTINGSWIJZIGING AFSCHRIJVINGSTERMIJN LEIDINGEN

In 2017 is de afschrijvingstermijn van leidingen aangepast. Tot 2017 is de levensduur van leidingen geschat op 50 jaar, vanaf 2017 wordt een termijn van 35 jaar aangehouden.

De oorspronkelijke termijn was gebaseerd op de technische levensduur. In de praktijk blijkt echter dat tussentijds veel leidingen worden vervangen bij breuken, reconstructies, capaciteitsproblemen e.d. Voortijdige vervanging leidt echter niet tot een boekhoudkundige desinvesteringscorrectie aangezien de identificatie van het deel dat vervangen wordt boekhoudkundig niet mogelijk is.

In de kostprijsberekeningen zoals deze in het kader van het tarieftoezicht voorgeschreven zijn, wordt de afschrijvingscomponent, zoals deze binnen de onderneming gehanteerd wordt, aangehouden. Indien hierbij een langere termijn wordt aangehouden dan feitelijk gerealiseerd wordt kan dit tot financieringstekorten leiden die niet meer met terugwerkende kracht gecompenseerd kunnen worden in de tarieven. Dit vereist voorzichtigheid bij de schatting van de economische levensduur van de leidingen.

Vergelijking in de sector leidt tot de conclusie dat de gehanteerde termijnen overwegend fluctueren tussen de 30 en 40 jaar, de termijn van 50 jaar zit aan het eind van het spectrum.

Al dergelijke facetten in aanmerking nemend heeft de directie besloten uit te gaan van een geschatte levensduur van 35 jaar voor leidingen (transport-, distributie-, aansluitleidingen), gebaseerd op de geschatte gemiddelde economische levensduur.

Deze aanpassing heeft geleid tot een aanvullende afschrijving in 2017 van €2.476.000. Deze aanpassing komt in de onderstaande cijfers duidelijk tot uitdrukking, de afschrijvingslasten zijn daardoor hoger dan in 2016.

Vergelijking geconsolideerde resultaten 2017 met 2016

Bij de beoordeling van de resultaten 2017 en de vergelijking met de resultaten 2016 dienen de volgende aspecten in de beoordeling betrokken te worden:

- Schattingswijziging van de afschrijvingstermijn van leidingen in 2017 heeft een toename van de afschrijvingskosten van € 2.467.000 tot gevolg.
- Zowel in 2016 als in 2017 zijn met de afwikkeling van Indonesië binnen WMD Participaties B.V. aanzienlijke kosten gemoeid. Aan juridische ondersteuning en reis- en verblijfskosten tezamen is in 2017 € 1.072.000 en in 2016 € 1.003.000 besteed, grotendeels ten behoeve van de adequate afhechting van de activiteiten in Indonesië.
- De waardering van activa en passiva van PT WLN, onderdeel van WMD Participaties, is opnieuw beoordeeld. Door toename in de risico's t.a.v de uitstaande debiteurenvorderingen en met de uitbreiding van het personeel gepaard gaande pensioenverplichtingen heeft in totaal een afwaardering van € 696.000 plaatsgevonden. Aangezien WMD besloten heeft PT WLN op korte termijn af te stoten en de netto opbrengstprijs wellicht substantieel lager uit zal vallen dan het resterende belang van WMD in PT WLN van € 682.000, is aanvullend een voorziening getroffen groot € 600.000 waarmee het resterende belang van PT WLN vrijwel geheel is afgewaardeerd. Beide afwaarderingen (in totaal dus € 1.296.000) komen tot uitdrukking in een toename van overige bedrijfskosten, niet zijnde drinkwater.
- In 2017 is met de verkoop van het belang in de Drentsche Golf & Country Club en gerelateerde activa een boekverlies geleden van € 144.000. Dit komt ook tot uitdrukking in een stijging van de overige bedrijfskosten van de overige activiteiten.
- Onder de overige bedrijfsopbrengsten is een bedrag van € 880.000 begrepen aan diverse boekwinsten bij verkoop van voornamelijk niet meer voor de bedrijfsuitoefening noodzakelijke activa, zoals enkele bedrijfswoningen, bedrijfspanden en gronden. De opbrengsten hebben voor € 219.000 betrekking op de drinkwateractiviteiten en voor € 681.000 op activa behorende bij andere activiteiten. In 2016 bedroeg het totaal aan gerealiseerde boekwinsten € 17.000.

Resultaatvergelijking

[bedragen in duizenden euro's]

	Geconsolideerd			Waarvan drinkwater			Overige activiteiten		
	2017	2016	Vershil	2017	2016	Vershil	2017	2016	Vershil
Netto omzet	37.436	36.851	585	32.672	32.674	-2	4.764	4.177	587
Overige bedrijfs-opbrengsten	5.308	4.977	331	2.531	2.417	114	2.777	2.560	217
	42.744	41.828	916	35.203	35.091	112	7.541	6.737	804
Chemicaliën, energie en uitbesteed werk	9.383	9.392	-9	7.915	7.799	116	1.468	1.593	-125
Waterinkopen	463	459	4	463	459	4			0
Personeelskosten	10.442	10.815	-373	8.117	8.468	-351	2.325	2.347	-22
Belastingen	391	393	-2	391	393	-2			0
Overige kosten	8.427	6.606	1.821	4.655	4.778	-123	3.772	1.828	1.944
	29.106	27.665	1.441	21.541	21.897	-356	7.565	5.768	1.797
EBITDA	13.638	14.163	-525	13.662	13.194	468	-24	969	-993
Afschrijvingen	9.738	7.507	2.231	8.789	6.437	2.352	949	1.070	-121
EBIT	3.900	6.656	-2.756	4.873	6.757	-1.884	-973	-101	-872
Interest e.d. per saldo	2.385	2.283	102	2.027	2.255	-228	358	28	330
Mutatie derivaten	317	68	249	239	58	181	78	10	68
Belastingen	-43	97	-140			0	-43	97	-140
Resultaat deelnemingen	650	527	123	200	129	71	450	398	52
Aandeel derden	-12	32	-44			0	-12	32	-44
Netto resultaat	2.537	4.839	-2.302	3.285	4.689	-1.404	-748	150	-898

VERMOGENSPOSITIE EN FINANCIERING

VERMOGENSPOSITIE

De beschikbare en vastgelegde middelen zijn, geconsolideerd beschouwd, als volgt te specificeren (bedragen in duizenden euro's):

	31 december 2017	31 december 2016
Op lange termijn beschikbaar		
Eigen vermogen (inclusief aandeel derden)	44.771	42.087
Voorzieningen	795	232
Langlopende schulden (inclusief kortlopend deel)	103.528	97.645
	149.094	139.964
Op lange termijn vastgelegd		
Materiële vaste activa	154.527	153.240
Financiële vaste activa	9.554	10.354
	164.081	163.594
Saldo lange termijn	-14.987	-23.630
Beschikbaar op korte termijn		
Kortlopende schulden	10.634	9.931
Vastgelegd op korte termijn		
Vorraden	1.263	969
Vorderingen	6.803	6.507
	8.066	7.476
	2.568	2.455
Totaal saldo	-12.419	-21.175
Beschikbare financieringen op korte termijn:		
Rekening courant krediet	15.000	15.000
Kasgeldleningen	5.000	10.300
	20.000	25.300
Beschikbare liquide middelen	7.581	4.125

WMD factureert twee keer per jaar de watergelden aan de kleinverbruikers. In januari de eindafrekening over het voorgaande jaar alsmede een voorschot voor het eerste half jaar en in juli wordt een tweede voorschot voor de rest van het jaar gefactureerd. Om deze reden worden eind juni en eind december van ieder jaar de minimum posities qua liquiditeit bereikt en wordt er gebruikgemaakt van de rekening-courant faciliteit bij Rabobank. Zoals zichtbaar in bovenstaand overzicht had WMD ultimo 2017 nog € 7,6 miljoen ongebruikt uit de rekening-courant faciliteit (2016: € 4,1 miljoen).

De solvabiliteit per 31 december 2017 bedraagt geconsolideerd 25,6% (2016: 24,3%). Op basis van de enkelvoudige balans WMD Drinkwater B.V. komt deze uit op 27,5% voor 2017 (2016: 25,8%).

Financiering en investeringen

In 2016 is in verband met de noodzaak tot herstel van de solvabiliteit het investeringsniveau teruggebracht tot het niveau van de vrije cashflow. Dit is in 2017 gecontinueerd. De komende jaren blijft de totale behoefte aan langlopende leningen naar verwachting stabiel op het niveau van ruim € 110 miljoen. Het merendeel van de financieringen betreft leningen met een looptijd van 10 jaar. De afschrijvingstermijn van de infrastructuur is verlaagd naar 30-35 jaar (2016: 30-50 jaar). Om redenen zoals aangegeven bij financiële resultaten is de afschrijvingstermijn van leidingen namelijk verlaagd van 50 naar 35 jaar.

'Wij helpen u graag'

KLANT

AANSLUITINGEN

Voor het begrip 'aansluiting' hanteert WMD de definities die in de benchmark van de drinkwatersector worden gebruikt:

- Installaties/technische aansluitingen: ieder aansluitpunt waar op enig moment drinkwater kan worden geleverd (bemeterde, onbemeterde, centraal bemeterde of leegstaande percelen).
- Administratieve aansluitingen: aantal technische aansluitingen plus het aantal wooneenheden achter een perceel met een centrale watermeter minus de leegstand.

Het aantal administratieve aansluitingen per 31 december 2017 bedroeg 203.057. Het beleid van WMD is erop gericht om iedere klant individueel aan te sluiten. Dat betekent streven naar een afname van het aantal onbemeterde percelen. Eind 2017 waren dit er 776 tegenover 788 in 2016. Het centraal bemeterde aantal percelen (flats) stond ultimo 2017 op 191.

Aantal technische aansluitingen per 31 december 2017

Gemeente	31-12-2017	31-12-2016	31-12-2015	31-12-2014
Aa en Hunze	11.868	11.809	11.778	11.762
Assen	30.820	30.837	30.578	30.450
Borger-Odoorn	11.668	11.669	11.676	11.685
Coevorden	15.895	15.860	15.854	15.860
De Wolden	10.638	10.557	10.503	10.432
Emmen	48.448	48.324	48.176	48.089
Hoogeveen	25.164	24.905	25.114	25.163
Midden-Drenthe	15.259	15.240	15.177	15.181
Noordenveld	14.796	14.762	14.715	14.692
Tynaarlo	9.032	9.008	8.973	8.955
Westerveld	4.242	4.220	4.195	4.166
Overig	276	276	275	273
Totaal	198.106	197.467	197.014	196.708

KLANTENCONTACT

Vervanging klantensysteem

In 2017 is in nauwe samenwerking met Waterbedrijf Groningen gewerkt aan de inrichting van een nieuw Customer Care and Billing systeem om de consument beter te kunnen bedienen. De portal (mijnWMD.nl) wordt versterkt zodat klanten meer via internet zelf kunnen regelen. Het stelt klanten in staat om 24/7 inzage te hebben in de correspondentie die ze hebben ontvangen, maar ook in hun waterverbruik. Daarnaast is het straks mogelijk om digitaal een betalingsregeling aan te gaan of een verhuizing door te geven. De implementatie hiervan zal plaatsvinden in 2018.

Telefonie

In 2017 kwamen er meer dan 67.000 telefoontjes binnen bij de klantenservice van WMD. Hiervan kwamen circa 9000 binnen bij het storingsnummer. Deze aantallen zijn de laatste jaren redelijk constant gebleven.

Klachten

De klachtafhandeling is in handen van afdeling Klant en wordt uitgevoerd in samenspraak met andere afdelingen. De actie- en verbeterpunten voortkomend uit de rapportages worden maandelijks onder de aandacht gebracht en bewaakt. In 2017 vond een halvering van de totale hoeveelheid klachten plaats ten opzichte van 2016. Deze vermindering had met name te maken door verbeteringen die zijn aangebracht in de digitale verzending van de facturen. In 2016 deden zich hierbij nogal wat technische problemen voor.

Meteropname

Jaarlijks ontvangen alle klanten van WMD een verzoek om de watermeterstand door te geven. Aan een toenemend aantal klanten verzenden we een digitale meterkaart. Wederom was er sprake van een stijging in het aantal mobiel doorgegeven meterstanden en in het totale internetgebruik.

Jaar	Aantal standen	E-mail	Internet (site WMD)	Mobiel internet	Telefonisch via Klant	Voice response	Totaal	Schatting
2017	191626	41,6%	13,8%	26,9%	1,7%	16,1%	100,0%	5,7%
2016	190520	46,5%	11,6%	22,5%	2,1%	17,2%	100,0%	6,4%
2015	189287	49,3%	15,4%	14,3%	2,6%	18,4%	100,0%	5,6%
2014	191297	47,6%	15,0%	13,9%	2,9%	20,6%	100,0%	6,2%
2013	189209	42,0%	25,2%	7,4%	2,1%	23,3%	100,0%	7,1%
2012	189583	35,8%	33,0%	3,4%	3,1%	24,7%	100,0%	8,6%

Incassoproces

Evenals in het voorgaande jaar hebben we ook in 2017 geprobeerd om afsluitingen van de watertoevoer te voorkomen. WMD kent een coulant beleid met betrekking tot het aanbieden van betalingsregelingen en hecht veel waarde aan een goede samenwerking met de erkende schuldhulpverleners. Daarnaast wordt in de gevallen waar afsluiting dreigt ook altijd persoonlijk contact gezocht met de debiteur om gezamenlijk tot een oplossing te komen. In 40 gevallen werd er wel afgesloten: 35 particuliere huishoudens en 5 bedrijven. Hiervan werden 35 aansluitingen weer hersteld in 2017. 50% van de afgesloten percelen had binnen een week weer water. WMD is, vooruitlopend op nieuwe wetgeving, als eerste drinkwaterbedrijf gestart met het aanbieden van een noodvoorraad drinkwater aan klanten waar de watervoorziening wegens wanbetaling werd stopgezet.

KLANTENPANEL

Het uit consumenten samengestelde klantenpanel adviseert de WMD-directie gevraagd en ongevraagd over de dienstverlening. In 2017 heeft het panel actief meegedacht over de thema's:

- kookadvies;
- communicatieplan Drents Drinkwater;
- programma week van ons water;
- testen van mijnWMD.nl;
- viering 80 jaar WMD.

Daarnaast is het klantenpanel bijgepraat over de ontwikkelingen bij WMD met betrekking tot de governance en de afbouw van niet-drinkwateractiviteiten, waaronder de deelnemingen in Indonesië. Er is uitgebreid stilgestaan bij het aantreffen van nieuwe verontreinigingen (opkomende stoffen) in de wingebieden en de veranderingen met betrekking tot de tariefstructuur en de relatie met ILT (ACM). Het klantenpanel heeft rondleidingen gehad door de waterfabriek van Wildlands en het laboratorium WLN.

COMMUNICATIE

De communicatie van WMD stond in 2017 vooral in het teken van:

- de afbouw van de activiteiten in Indonesië;
- de geleden verliezen;
- hoe de verantwoordelijkheden en aansprakelijkheden moesten worden geïnterpreteerd op basis van het lopende onderzoek naar de gang van zaken rondom de daar genomen risico's.

Er is eenduidig en tijdig gereageerd op persvragen.

Er was wel externe aandacht voor de zorgen over opkomende stoffen in de bronnen voor drinkwaterbereiding. Dit werd gevoed door de landelijke discussie omtrent de pyrazool en GenX. Hier zijn telkens de sectorstandpunten gehuldigd en richting Provinciale Staten is extra informatie over dit onderwerp verzorgd.

In voorlichting en educatie stonden als vanouds belangrijke thema's rond water centraal, zoals het doorspoelen van kranen na een vakantie of bij nieuwe leidingen, het tegengaan van Legionella en het voorkomen van schade aan leidingen en watermeter in vorstperiodes. Op aanvraag wordt voor belangstellende groepen - klanten en scholieren - een excursie verzorgd naar productiestation Annen, in combinatie met een bezoek aan een waterwingebied. Een belangrijke boodschap is dat de drinkwaterproductie op milieuvriendelijke wijze plaatsvindt. Tegelijkertijd is een beroep gedaan op een bewuste omgang met de natuur en daarmee de waterbronnen.

*'De natuur zorgt voor ons drinkwater.
Wij zorgen voor de natuur'*

WATERVOORZIENING

STRATEGISCHE ONTWIKKELINGEN

Masterplan infrastructuur

Eind 2016 is het Watervoorzieningsplan 2016-2040, een gezamenlijk plan van WMD en Waterbedrijf Groningen, gereedgekomen. In dat plan staat voor WMD een aantal grote ambities:

- het ontwikkelen van de winning Zeijerveen;
- een nieuwe vergunningaanvraag voor de strategische winning Darperweide;
- de zoektocht naar aanvullende strategische reserveringen (Hunzedal);
- de wens de vergunde capaciteit van station Beilen uit te breiden;
- het op termijn verlaten van enkele kleine productiestations (Leggeloo en Zuidwolde);
- en evenzo enkele opjagers (Mantinge, Pesse, Smilde);
- het leggen van meer transportleidingen tussen stations in combinatie met het AC-vervangingsprogramma;
- en nog een aantal maatregelen gericht op het verbeteren van de waterkwaliteit.

In 2017 bleek dat de investeringen die met deze ambitie gemoeid waren niet spoorden met het leningenplafond dat door het bankenconsortium was opgelegd. WMD paste het investeringsplan aan en schoof een deel van de ambities in de tijd vooruit, zoals het ontwikkelen van de winning in Zeijerveen. Tegelijkertijd was het duidelijk dat de wensen meer in detail uitgewerkt moesten worden om beter zicht op prioriteit te krijgen. Het masterplan geeft richting aan de gewenste ontwikkeling van de infrastructuur voor zowel de productie-installaties als de distributieleidingen. Input voor dit plan zijn onder andere:

- de technische staat van de productie-installaties en het distributienet;
- de gewenste robuustheid;
- de te leveren drinkwaterkwaliteit;
- de ontwikkeling van de drinkwatervraag.

Dit masterplan zal in 2018 gereed zijn, waarna een vertaalslag naar de investeringsplannen voor 2019 gemaakt zal worden en verder plaats zal vinden.

Onderzoek en Innovatie

WMD is actief betrokken bij onderzoeken die nodig zijn om de watervoorziening in de toekomst te kunnen waarborgen. Landelijk komt dat tot uiting in deelname aan het Bedrijfstakonderzoek van de drinkwaterbedrijven in Nederland, dat wordt uitgevoerd door KWR, het centrale onderzoeksinstituut. Dit onderzoek is gericht op technische vraagstukken van de drinkwatersector op de middellange termijn. Een deel van het onderzoek, met een praktischere toepassing en meer regionaal geaard, wordt uitgevoerd door WLN. Tezamen met Waterbedrijf Groningen wordt ieder jaar een onderzoekprogramma opgesteld, gericht op kennis en Innovatie voor beide bedrijven.

WMD, Waterbedrijf Groningen en de waterschappen Noorderzijlvest, Hunze en Aa's en het Wetterskip Fryslân werken samen in de Stichting WON (Waterketen Onderzoek Noord) aan technologieontwikkeling in de waterketen. WLN speelt hier als technologiecentrum van de waterbedrijven een belangrijke rol in. Projecten richten zich op het optimaliseren van werkzaamheden in de waterketen.

Daarnaast zit dezelfde groep (Stichting WON) met het oog op kennisbundeling en kennisontwikkeling gezamenlijk aan tafel bij de onderzoekstafels van Wetsus. In 2017 hebben zij deelgenomen aan de volgende onderzoekstafels: Advanced water treatment, DNA based waterquality en Source separated sanitation. WMD participeert daarnaast samen met Waterbedrijf Groningen in enkele Wetsus onderzoekstafels: Biofouling, Applied water physics en Virus control. Door dit geheel aan intensieve samenwerking is WMD verzekerd van goede kennis van de ontwikkelingen, terwijl zowel de kosten als de inspanning daarvoor beperkt zijn.

Engros leveringen aan Vitens en Waterbedrijf Groningen

In 2017 voerde WMD met beide buurwaterbedrijven overleg over bestaande en nieuwe engros leveringen van drinkwater over de provinciegrenzen heen. Met Waterbedrijf Groningen is gesproken over het verleggen van een levering bij Musselkanaal in Zuidoost Groningen naar De Punt nabij de stad Groningen om de tijdelijk krappe watervoorziening richting Delfzijl beter te kunnen ondersteunen. WMD kan dit technisch gezien realiseren en er wordt begin 2018 een pilot voor een jaar gestart waarbij 1 miljoen m³ per jaar meer aan De Punt wordt geleverd en evenzoveel minder aan Zuidoost Groningen.

Vitens heeft opnieuw de wens kenbaar gemaakt om 3 miljoen m³ drinkwater per jaar geleverd te krijgen op hun productiestation Terwisscha vanuit het WMD-station Beilen. Deze optie was al langer onderwerp van gesprek – vanwege verdrogingseffecten op het Drents-Friese Wold – maar had tot dusver niet tot overeenstemming geleid. De urgentie is nu hoger. WMD en Vitens hebben afgespro-

ken dit per 2019 te willen realiseren en zijn een project om dat voor te bereiden gestart. Deze wens betekent uiteraard een grote uitdaging binnen het masterplan infrastructuur en voor de investeringsplannen en financieringsmogelijkheden van WMD.

Samenwerking in de waterketen

Binnen de samenwerking in de waterketen is het Bestuursakkoord 2.0 ondertekend voor de regio Noordelijke Vechtstromen, waarin plannen voor de komende vijf jaren worden geconcretiseerd. Synergie moet uiteindelijk resulteren in een verlaging van maatschappelijke kosten. Alle samenwerkingsverbanden liggen hiermee op schema. Hierin is WMD actief betrokken net als in de samenwerking Noord-Drenthe en Groningen. Ook met het derde samenwerkingsverband in Zuidwest Drenthe, Fluvius genaamd, is afgesproken om op projectbasis de samenwerking verder vorm te geven.

Aanvullende strategische voorraden

De provincies Groningen en Drenthe zijn samen met Waterbedrijf Groningen en WMD een project gestart om te zoeken naar nieuwe grondwatervoorraden voor de toekomstige drinkwatervoorziening. De reden is een opdracht van het Rijk aan de provincies om voorbereidingen te treffen om tijdig te kunnen anticiperen op een groeiscenario van 25% meer drinkwaterverbruik in 2040 (voor Drenthe). Hiervoor zijn inmiddels verschillende bouwstenen verkend. Deze variëren nog van vergroten huidige vergunningen, naar slimmer inzetten van bestaande onttrekkingen (seizoensgebonden), naar het verkennen van nieuwe winlocatie. Het Hebrechtgebied en het Hunzedal zijn twee grote zoekgebieden. Vooronderzoek moet leiden tot een PlanMER dat meer richting geeft over een gewenst adaptief pad voor dit toekomstscenario.

WATERWINNING

Beheer waterwingebieden

In 2016 bood WMD het herziene Beheerplan Waterwingebieden 2016-2020 aan de Provincie Drenthe aan. De Gedeputeerde Staten keurden het plan goed. Volgens de Provinciale Omgevingsverordening (POV) worden hier de huidige situatie, de verwachte ontwikkelingen, de verantwoordelijkheden en het beheer van de wingebieden (ook in geval van calamiteiten) voor telkens vijf jaren in vastgelegd. WMD beschikt over dertien wingebieden die nagenoeg geheel in eigendom zijn. Naast de wingebieden heeft de provincie in de POV ook grondwaterbeschermingszones en verbodszones diepe boringen opgenomen ter bescherming van de grondwaterkwaliteit. Om risico's in deze gebieden te kunnen beheersen schrijft de provincie gebiedsdossiers per winning met een bijbehorend uitvoeringsprogramma. Alle gebiedsdossiers worden in 2018 herzien. In 2017 maakte de provincie hier samen met WMD al een goede start mee.

WMD heeft ervoor gekozen om de wingebieden zoveel mogelijk als natuurgebieden te beheren. In 2017 is het beheer hiervan – dat was belegd bij het golfbaanteam van de Drentsche Golf & Country Club, waar WMD een belang in had vanwege de winlocatie Zeijerveen – weer overgenomen door WMD zelf. Een beoogd vervolg in samenwerking met Het Drentse Landschap is niet doorgegaan door verschillen van inzicht over de duur en mate van samenwerking.

In 2017 kwamen verschillende natuurprojecten definitief tot stand:

- project zandhagedis waterwingebied Gasselte;
- project Knoflookpad en herstel boomgaard waterwingebied Valtherbos;
- project landschapsherstel bovenloop Slenerstroom;
- dunning naaldbospercelen en heideherstel (bosbeheersplan FSC) Gasselte.

In het onderhoud besteedde WMD veel aandacht aan de bestrijding van bereiklaauw en de exoot Japanse duizendknoop. Al het natuurmaaisel afkomstig (± 3500 ton) van onze waterwingebieden is afgezet bij diverse landbouwers in grondwaterbeschermingsgebieden. Dit heeft een flinke kostenbesparing opgeleverd en draagt bovendien bij aan het verhogen van het organisch stofgehalte (en indirect aan de waterkwaliteit) van de bodem en indirect aan de waterkwaliteit.

Uit de (vlinder)inventarisaties van de afgelopen drie jaar kwam naar voren dat waterwingebied Gasselte een zeer rijk dagvlindergebied is met ruim 21 soorten. WMD past het maaieregime aan om de soortenrijkdom te vergroten. In 2017 is in Gasselte de zeer zeldzame valkruidmineermot aangetroffen. Dit is de enige bekende plek in Nederland. In 2017 is het aantal dassenburchten van twee naar vijf gegroeid in vijf verschillende wingebieden. De in het Hunzedal uitgezette beverpopulatie

gebruikt het waterwingebied Breevenen steeds meer als een foerageergebied, maar settelt zich hier niet.

Voor het waterwingebied Breevenen loopt een project om enerzijds de natuurontwikkeling, anderzijds de wijzigingen in de grondwaterstanden als gevolg van de onttrekking in de zomer 2018 te rapporteren aan de provincie. Dit is een verplichting die voortvloeit uit de winvergunning.

Stimulering schone landbouw

Driekwart van de totale oppervlakte van meer dan 4000 km grondwaterbeschermingsgebied rondom de winningen van WMD is agrarisch gebied. WMD betreft boeren op de kwetsbare locaties daarom nauw bij de inspanning om de grondwaterkwaliteit te beschermen. Hoofddoel is om de uitspoeling van chemische middelen tot het uiterste te beperken. De Provincie subsidieert 50% van de projecten in stimulering van schone landbouw. Er zijn verschillende kennisgroepen (veetelers en akkerbouwers) actief met ondersteuning van deskundigen. Er was in 2017 veel aandacht voor bodemgezondheid, verhoging organische-stofgehalte in de bodem, reductie van gewasbeschermingsmiddelen en deelname aan het programma Veldleeuwerik, gericht op verduurzaming van de bedrijfsvoering.

De WMD-kennisgroep voor veehouderij in de Drentse grondwaterbeschermingsgebieden loopt al vanaf 1997 en heeft in 2017 een ontwikkeling doorgemaakt. Eind 2016 zijn vier groepen veehouders gestart met het project 'Grondig boeren voor water'. Een project van Waterbedrijf Groningen, Vitens, Provincie Drenthe en WMD. Hoofddoel is reductie van emissie van nutriënten naar de omgeving. Hierbij wordt de hele bedrijfsvoering van de melkveehouder doorgenomen. Van bemestingsplannen tot voerrantsoenen en de economische gevolgen van genomen maatregelen. Ook wordt ingespeeld op bewust gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. De oud-deelnemers van de WMD-kennisgroep delen de resultaten van nieuwe maatregelen en inzichten op hun bedrijven met de andere deelnemers. Op deze manier worden nieuwe inzichten en technieken versneld toegepast in het gebied.

Bijeenkomst 'Grondig boeren voor water' (febr. 2018)

Inleveren restanten gewasbeschermingsmiddelen

In een groot aantal gemeenten blijkt de inzameling van gewasbeschermingsmiddelen door de landbouw niet goed geregeld. Dit bleek tijdens het project Bezem door de middenkast Drenthe 2015-2016. Daarom is op verzoek van WMD en provincie Drenthe een feitendossier opgesteld door CLM. Het rapport maakt duidelijk dat Nederlandse agrariërs restanten en verouderde gewasbeschermingsmiddelen niet laagdrempelig af kunnen voeren. Dit kan beter georganiseerd worden. Het rapport analyseert de STORL-regeling (Stichting Opruiming Restanten Landbouwbestrijdingsmiddelen) en betrokken actoren en geeft enkele succesvolle voorbeelden over de inzameling in het buitenland. Op basis van deze feiten geeft het rapport suggesties voor een optimalisatieslag in Nederland. Door dit rapport van WMD samen met provincie Drenthe, is een belangrijk hiaat in de inzameling van gewasbeschermingsmiddelen in Nederland op de kaart gezet bij de betrokken ministeries, de water- en de landbouwsector. Daarmee is het knelpunt niet opgelost, maar de discussie wel losgetrokken. Het vervolg bestaat uit een verkenning naar de mate van draagvlak bij actoren om voor de landbouw voldoende inleverpunten te organiseren waar zij laagdrempelig gewasbeschermingsmiddelen kunnen inleveren. Dit start in 2018.

'Per buis naar ieder huis'

EXPLOITATIE

PRODUCTIE

In het jaar 2017 heeft WMD 34 miljoen m3 drinkwater geproduceerd, een half procent minder dan in 2016, wat voor de helft verklaard wordt door het feit dat 2016 een schrikkeljaar was. Van deze 34 miljoen m3 drinkwater is 29,6 miljoen m3 geleverd aan de klanten in het eigen Drentse voorzieningsgebied. Het overige, 4,4 miljoen m3, is geleverd aan de buurbedrijven Vitens (Friesland) en Waterbedrijf Groningen. Het niet in rekening gebrachte waterverbruik (ook wel lekverliezen) over 2017 is uitgekomen op 3,1% ten opzichte van 3,3% over 2016. Het gemiddelde niet in rekening gebrachte waterverbruik binnen de branche bedroeg over 2016 5,3%. Er hebben zich in 2017 geen grote calamiteiten op de productielocaties voorgedaan. Voor alle productiestations van WMD geldt dat de gewonnen hoeveelheden grondwater binnen de in de winvergunning gestelde maxima zijn gebleven.

Productie staat de komende jaren voor een grote opgave betreffende de herautomatisering van de productielocaties. De gebruikte hardware voor de besturing van de processen nadert einde levensduur en moet worden vervangen. Onderdeel van de vervanging van de hardware is ook het herschrijven van de software. Op het gebied van de procesautomatisering wordt nauw samengewerkt met Waterbedrijf Groningen. De systeemkeuze is daarom mede gebaseerd op de gebruikte systemen bij Waterbedrijf Groningen. Samen is in 2017 een standaard ontwikkeld die de basis vormt voor de nieuw te schrijven software voor de processturing. Dit traject is in volle gang. De komende jaren vindt de uitrol van het nieuwe systeem over al de productielocaties plaats.

WMD beschikt over twaalf productiestations, verspreid over Drenthe. De uitgangspunten voor het onderhoud van de installaties is in 2017 vooral gericht geweest op een kwaliteitsimpuls met betrekking tot de staat van installaties, maar ook het bouwkundig onderhoud. De onderhoudsvisie waarbij goed in beeld is wat de gevolgen van falen zijn van de kritische installatieonderdelen geeft hier richting aan het onderhoud. Op deze gestructureerde manier worden risico's in productie ingeperkt. Dit vormt de basis van de jaarlijks uit te voeren onderhoudswerkzaamheden en het nemen van voldoende back-upmaatregelen, waaronder extra reservestelling van materialen en ondersteunende diensten.

In het kader van groot onderhoud (vervangingsinvesteringen) zijn verschillende projecten uitgevoerd, het betreft onder andere:

- het vervangen van afsluiters van de filterstraten op de locaties Noordbargeres, Valtherbos en Ruinerwold, deze afsluiters waren aan het eind van de technische levensduur;
- het vervangen van de appendages in de ruwwaterleidingen van Noordbargeres en Valtherbos, deze appendages waren onderhevig aan corrosie. Bij deze werkzaamheden zijn tevens aanpassingen doorgevoerd in het leidingnet om de bedrijfszekerheid te verhogen;
- een onderhoudsronde langs alle in bedrijf zijnde bronnen waarbij, wanneer nodig, de afdichting van de bronnen verbeterd is. Tevens zijn in Annen en Leggeloo, om de capaciteit te verhogen, nieuwe bronnen geboord.
- Alle gebouwen zijn in twee jaar tijd voorzien van een valbeveiliging zodat medewerkers de daken voor onderhoud en reiniging veilig kunnen betreden .

In Noordbargeres werd WMD in 2016 geconfronteerd met een lichte toename van het nikkel-gehalte in het ruwe water. Om nikkel te kunnen verwijderen was het noodzakelijk de zuivering aan te passen. Voor het optimaliseren van de procescondities ten behoeve van deze nikkelverwijdering is voorzien in een nieuwe ontzuring. Bijkomend voordeel is dat deze ontzuring ook de functie van de bestaande airstrippers (voor de verwijdering van dichloorpropan) heeft overgenomen waardoor de airstrippers buiten bedrijf gesteld kunnen worden. Dit levert een aanmerkelijke energiewinst op.

In 2016 is er een project gestart om overtollige registergoederen af te stoten. Dit betreft terreinen, opstallen die niet (meer) noodzakelijk zijn voor de productie van drinkwater en/of de bescherming van het wingebied. Een voorbeeld is de vroegere productielocatie Zuidlaren. Belangrijke overweging was dat ze onderhoud en toezicht vergen, terwijl het bedrijf geen gebruik meer maakt van de registergoederen. Dit project verloopt voorspoedig, veel onroerende zaken zijn verkocht of in verkoop. De verwachting is dit project in 2018 af te kunnen ronden.

DISTRIBUTIE

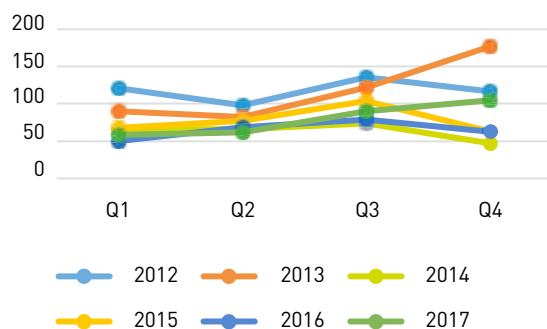
Onderbreking drinkwaterlevering

In het jaar 2017 heeft de verlaging in het jaarlijks aantal hoofdleidingbreuken - na het afronden van het drukreducerproject in 2013 - redelijk standgehouden. Alleen in het laatste kwartaal hebben zich relatief veel storingen voorgedaan. Daarvoor zijn twee incidenten verantwoordelijk:

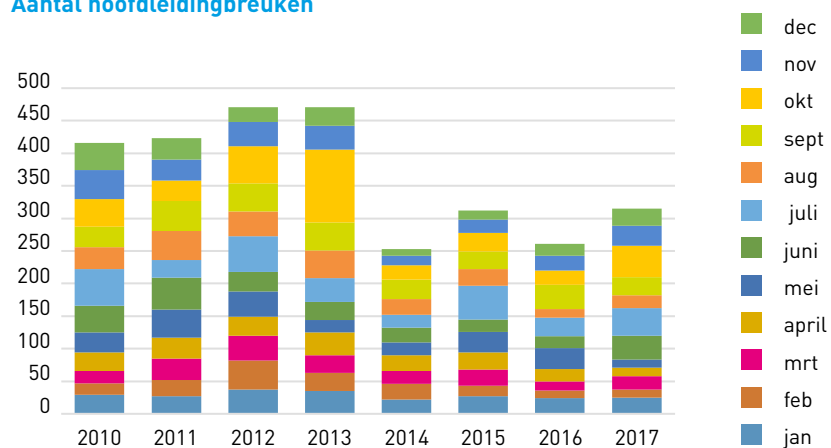
- Op 5 oktober - de bomen zaten nog vol in het blad - leidde een hevige storm in Drenthe tot een reeks omgevallen bomen en daarmee tot een tiental breuken.
- Daarnaast veroorzaakte productiestation Annen door het tijdelijk niet op peil kunnen houden van de uitgaande druk begin november een reeks (ca. 8) breuken in de omgeving van Vries.

Overzicht van het aantal hoofdleidingbreuken per kwartaal in 2017 vergeleken met voorgaande jaren.

Hoofdleidingbreuken

Aantal hoofdleidingbreuken

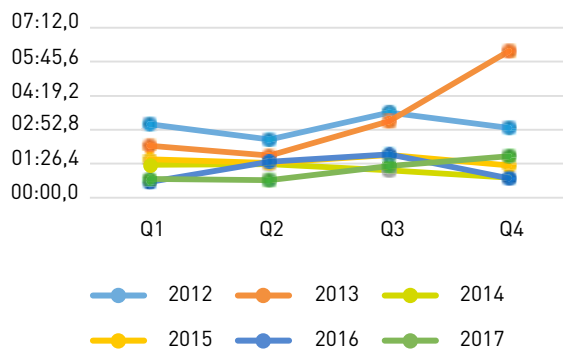
Ondermaatse leveringsminuten (OLM)

Een spontane leidingbreuk of werkzaamheden in de ondergrond kunnen ervoor zorgen dat klanten het tijdelijk zonder drinkwater moeten stellen. Het gemiddeld aantal minuten dat een klant per jaar bij WMD geen drinkwater ontvangt wordt uitgedrukt in ondermaatse leveringsminuten (OLM). Het gemiddelde aantal ondermaatse leveringsminuten (OLM) bedroeg in 2017 ongeveer 11,5 minuut (6,54 minuten door gepland werk en 4,37 minuten door storingen).

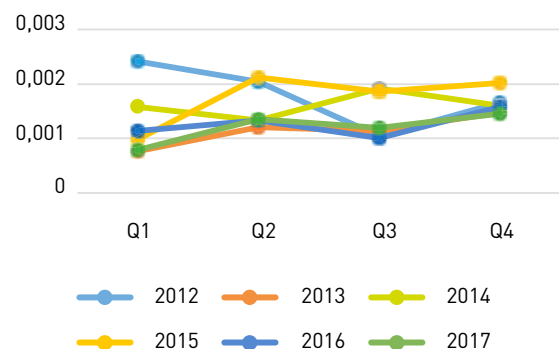
Ongeplande OLM ontstaan als - zonder dat klanten vooraf gewaarschuwd zijn - de waterlevering is onderbroken. Dit kan komen doordat een leiding spontaan breekt of doordat een aannemer tijdens het graven per ongeluk een drinkwaterleiding raakt. Wanneer WMD voorafgaand aan een leveringsonderbreking de klant kan informeren, wordt er gesproken over geplande OLM's. Als een aansluitleiding wordt overgezet op een nieuwe leiding krijgt een klant minimaal twee dagen daarvoor berichtgeving over het geplande werk en de geschatte duur daarvan.

Ongeplande (storingen) en geplande OLM per kwartaal voor 2017 in vergelijking met voorgaande jaren.

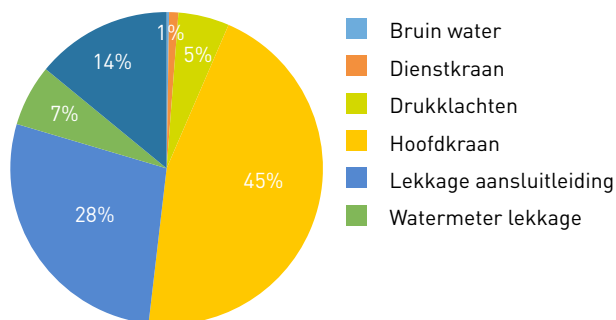
OLM ongepland

OLM gepland

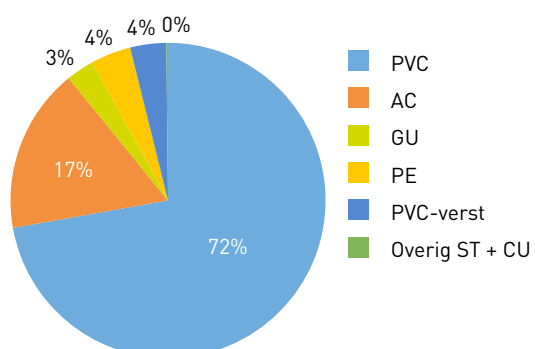
Aard van de storingen die door individuele klanten in 2017 zijn gemeld.

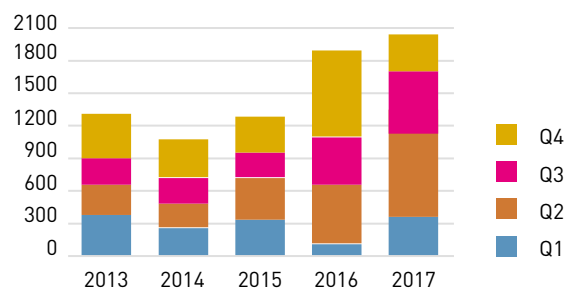
Samenstelling leidingnet

Het percentage asbestcementleidingen is in 2017 door het actieve vervangingsbeleid verder verlaagd. Eind 2016 bestond 18,7% van de leidingen uit asbestcement (AC). Eind 2017 is dit verlaagd tot 16,9%.

Verdeling van het hoofdleidingnet in percentages over verschillen materiaalsoorten.

Ontwikkeling van aantallen nieuwbouw en wijzigingen aansluitingleidingen

WATERKWALITEIT

Resultaat kwaliteitscontrole

Tijdens het gehele win-, zuiverings- en distributieproces voert WLN bacteriologische en chemische kwaliteitscontroles uit. Op enkele uitzonderingen na voldeed het gedistribueerde water in 2017 aan de normen van het Waterleidingbesluit. In het reine water van productiestation Noordbargeres deed zich wel een zorgelijke wettelijke normoverschrijding van onkruidbestrijdingsmiddel bentazon voor. Deze overschrijding is gemeld aan ILT. WMD heeft maatregelen getroffen door vooralsnog de betreffende bron af te schakelen en te laten lozen op het Oranjekanaal. Daarnaast startte het bedrijf een onderzoek naar de verspreiding van de verontreiniging in de ondergrond en kijkt het welke aanpassing van de zuivering nodig is om deze stof te kunnen verwijderen. In 2018 neemt WMD hier een beslissing over. Voor de bewaking van de grondwaterkwaliteit in de intrekgebieden van de kwetsbare winningen passen we een monitoringssysteem toe om tijdig te kunnen anticiperen op veranderingen.

INSPECTIE BINNENINSTALLATIES

Controle op risico's

WMD voerde 1425 controles uit op binneninstallaties van bedrijven in Drenthe, met als doel het gevaar voor verontreinigingen van het drinkwaternet op te sporen. Onvolkomenheden moeten door de klant worden hersteld.

Legionellapreventie

Bij de uitvoering van de controletaken stuurt WMD erop dat in ieder geval die aantallen controles worden gehaald die moeten worden uitgevoerd in het kader van de 'Interventiestrategie Legionellapreventie van de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). Deze strategie schrijft voor dat het bedrijf themagewijs jaarlijks een derde van de prioritaire instellingen controleert. Onder prioritaire instellingen vallen bijvoorbeeld ziekenhuizen, zorginstellingen, horeca, campings en zwembaden. De vereiste controles (262) zijn uitgevoerd en gerapporteerd aan de ILT.

'Werken met water is buitengewoon boeiend'

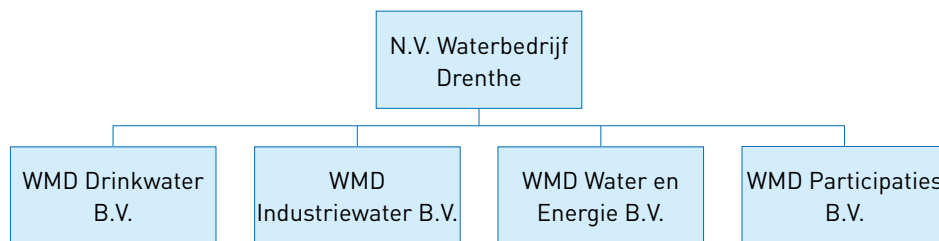

MENS EN ORGANISATIE

ORGANISATIE

Eind 2016 is een strikte (juridische) scheiding gerealiseerd tussen de wettelijke en niet-wettelijke taken van N.V. Waterleidingmaatschappij Drenthe (nu N.V. Waterbedrijf Drenthe). Alle wettelijke drinkwateractiviteiten zijn ondergebracht in een nieuw opgerichte Drinkwater B.V.. De overige (niet drinkwater gerelateerde) activiteiten zijn ondergebracht in afzonderlijke bv's, WMD Industriewater, WMD Water en Energie en WMD Participaties. Hierdoor is een meer transparante organisatie ontstaan.

De structuur van WMD en de onderliggende bv's ziet er begin 2017 als volgt uit

De wijzigingen hadden mede tot gevolg dat nagedacht is over het herschikken van taken binnen het managementteam. Er waren meerdere redenen om tot een wijziging te komen, namelijk:

- het onvoldoende belegd zijn van taakgebieden in de niet-drinkwateractiviteiten;
- de aanbevelingen van het rapport van de commissie De Boer;
- de onevenwichtige span of control;
- een wijziging van de samenstelling van het MT;
- de wens om beter aan te sluiten bij de benchmarkindeling.

Dit resulteerde in een herindeling van de taakvelden van de verschillende MT-leden. Ook in de verschillende sectoren bestond behoefte om enkele knelpunten op te lossen. Dit is tegelijkertijd in de plannen meegenomen. Na het doorlopen van het adviestraject met de ondernemingsraad voerde WMD de herschikking in mei 2017 door. In november 2017 is de herschikking geëvalueerd. De nieuwe wensen die hieruit voortkwamen, worden in toekomstproject Regenboog geadresseerd.

Na de analyse van kern- en niet-kernactiviteiten besloot WMD het interne uitzendbureau Ad Fontes af te bouwen. In 2017 is, na afstemming met de ondernemingsraad, gestart met het ontmantelen ervan. Een deel van de medewerkers van Ad Fontes kwam rechtstreeks in dienst bij WMD Drinkwa-

ter. Een ander deel is ondergebracht bij een extern uitzendbureau. De verwachting is dat WMD de afbouw in 2018 afrondt. De betrokkenheid van WMD bij de Drentsche Golf & Country Club te Zeijerveen is geëindigd per 1 juli 2017. De aandelen zijn verkocht, een deel van het personeel is in dienst getreden bij de club en een deel bij WMD.

Er is in 2017 gewerkt aan de vaardigheden van alle medewerkers. Leidinggevenden kregen een training aangeboden over de systematiek van de plan- en beoordelingsgesprekken. Met alle medewerkers zijn in de plangesprekken afspraken gemaakt over het volgen van een training via e-learning tool GoodHabit.

MENS

Ziekteverzuim

In 2017 was er sprake van enkele langdurige ziektegevallen. Desondanks is het ziekteverzuimpercentage in 2017 afgenomen ten opzichte van de twee jaren ervoor. Voor twee medewerkers is in 2017 einde wachttijd tijdens ziekte bereikt en heeft een beoordeling door UWV plaats gevonden.

Het verzuim uitgesplitst naar leeftijd ziet er als volgt uit:

	%	%	%	%	%
Leeftijd	2017	2016	2015	2014	2013
<25	0,44	5,24	0,47	2,33	1,51
25 t/m 34	4,30	1,66	4,71	2,66	2,44
35 t/m 44	3,47	9,70	7,69	3,11	2,41
45 t/m 54	5,90	6,53	2,96	4,31	4,15
55 t/m 64	5,42	5,18	8,46	6,00	5,96
>65	4,55				

De verdeling op basis van man/vrouw was als volgt:

	%	%	%	%	%
Geslacht	2017	2016	2015	2014	2013
Vrouw	2,98	5,72	7,15	3,95	6,08
Man	5,39	7,78	5,78	4,60	4,23
Totaal	4,96	6,04	5,99	4,51	4,48

Het totale verzuimpercentage over de afgelopen jaren:

2017	5,0
2016	6,0
2015	6,0
2014	4,5
2013	4,5

Voor het kortdurend verzuim (< 42 dagen) is het streefpercentage 2,5%. In 2017 was het kortdurend verzuimpercentage zeven van de twaalf maanden hoger dan het streefpercentage van 2,5%.

In de onderstaande tabel is het kortdurend verzuim weergegeven waarbij dit verder is uitgesplitst naar kort verzuim en middellang verzuim. Het kortdurend verzuim is toegenomen ten opzichte van 2016 en het langdurig verzuim is afgenomen ten opzichte van 2016.

Het kortdurend verzuim verder uitgesplitst naar kort en middellang verzuim

Ziekteverzuim	2017	2016
Kort verzuim 8 dagen	1,00	0,89
Middellang verzuim 8-42 dagen	1,36	0,78
Lang verzuim >42 dagen	2,60	4,37

Arbeidsvoorwaarden

Gedurende 2017 voerden vakbonden en werkgevers onderhandelingen over een nieuwe cao. Eind 2017 heeft dit nog niet geleid tot het afsluiten van een nieuwe cao.

Formatie

In 2017 zijn 17 medewerkers in dienst getreden en zijn 10 medewerkers uit dienst gegaan.

Aantal werknemers per 31 december 2017

31 december 2017		31 december 2016	
Aantal werknemers	Aantal Fte	Aantal werknemers	Aantal Fte
165	148,19	158	145,77

Verhouding fulltime en parttime medewerkers per 31 december 2017

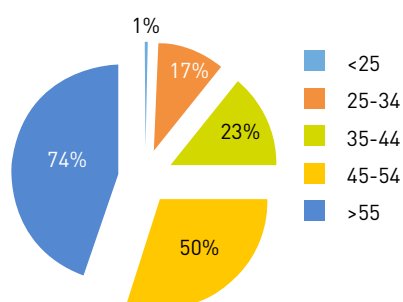
	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Fulltime	120	123	130	134	134	137	131	135
Parttime	45	35	31	31	33	34	36	35
Totaal	165	158	161	165	167	171	167	170

Leeftijdsofbouw per 31 december 2017

Leeftijd	2017		2016		2015	
	Man	vrouw	Man	vrouw	Man	vrouw
<25	1	0		0	1	0
25-34	13	4	9	3	8	2
35-44	18	5	17	5	19	7
45-54	34	16	40	14	45	14
>55	64	10	58	10	56	9
Totaal	130	35	126	32	129	32

De gemiddelde leeftijd aan het eind van 2017 is 51 jaar.

Leeftijdsverdeling werknemers 2017

ARBO

Er is bij WMD veel aandacht voor het onderwerp Arbo en veiligheid. In 2017 hebben veel activiteiten plaatsgevonden. Eind 2017 is een Risico-inventarisatie en Evaluatie (RI&E) uitgevoerd. Uit deze RI&E zijn actiepunten naar voren gekomen die in 2018 worden opgepakt in overleg en afstemming met de betreffende sectoren. Er zijn toolboxmeetings en werkplekinspecties uitgevoerd en er is uitgebreid aandacht besteed aan Arbo- en BHV-opleidingen voor medewerkers. Aan de Arbocatalogus van de Waterbedrijven zijn in 2017 geen onderwerpen toegevoegd.

In 2017 zijn twee verschillende periodiek arbeidsgeneeskundige onderzoeken (PAGO) gedaan. Een onderzoek naar beeldschermwerk en een naar fysieke belasting. De deelname was hoog bij het PAGO beeldschermwerk, maar laag bij het PAGO fysieke belasting. Aan de deelnemers van het PAGO fysieke belasting boden we ook een medische keuring aan.

Zeven bedrijfsongevallen zijn er gemeld in 2017.

Verhouding fulltime en parttime medewerkers per 31 december 2017

	2016	2017
Meldingsplichtige ongevallen*	0	0
Ongevallen met verzuim >15 dagen	2	1
Ongevallen met verzuim >1 dag en <15 dagen	0	1
Ongevallen zonder verzuim of <1 dag	2	5
Bijna ongevallen	3	0

* Meldingsplichtige ongevallen: ziekenhuisopname, blijvend letsel of dodelijk ongeval.

'Wij zorgen voor betrouwbaar drinkwater'

KWALITEIT EN RISICOBEBEERSING

KWALITEIT

Kwaliteitszorg en compliance

Op 24 januari 2018 heeft een surveillance bezoek door Lloyds plaatsgevonden. Daarbij is vastgesteld dat het managementsysteem van WMD Drinkwater B.V. voldoet aan de eisen uit de ISO 9001-2015. Er zijn geen non-conformiteiten tegen de standaard vastgesteld.

De afdeling Juridische Zaken heeft overzichten opgesteld van de voor WMD geldende wet- en regelgeving, waarvan de belangrijkste de Drinkwaterwet, de Drinkwaterregeling en het Drinkwaterbesluit zijn. Deze overzichten zijn met alle verantwoordelijke managers doorgenomen om te bepalen in welke mate WMD compliant is aan relevante wetgeving. De hiaten hierin zijn geadresseerd en maken onderdeel uit van het kwaliteitszorgsysteem, waarbij noodzakelijke maatregelen worden geborgd.

Benchmark

De positie van WMD in de smalle benchmark over 2016 is vrijwel ongewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren. In zowel kosten per aansluiting als kosten per m3 drinkwater staat WMD bij de top van goedkoopste waterbedrijven van Nederland met een derde positie. Op het gebied van klanttevredenheid staat WMD onveranderd bovenaan, zij het dat de verschillen klein zijn.

De minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft besloten dat over 2017 geen benchmark zal worden gehouden, lopende een discussie met de sector over tarieftoezicht en heroriëntatie op het begrenzen van de vermogenskosten (WACC) voor de drinkwatersector.

RISICOBEBEERSING

Drinkwater

Het constant bewaken van risico's verbonden aan de bedrijfsactiviteiten en het aanpassen van het interne beheersingssysteem aan actuele risico's neemt bij WMD een belangrijke plaats in. Ontwikkelingen of gebeurtenissen die een bedreiging kunnen vormen voor de realisatie van de strategie zijn in kaart gebracht.

Het belangrijkste onderdeel van de WMD-strategie is de zorg voor een hoge mate van leveringszekerheid.

De kans op calamiteiten of ernstige verstoringen van de drinkwaterlevering door uitval van een productiestation, de winmiddelen, een cruciale transportleiding en/of besmetting van drinkwater zijn de reden om regelmatig een verstoringsrisico-analyse uit te voeren. Dit is een onderdeel van het wettelijk verplichte Leveringsplan, dat WMD iedere vier jaar herziet. Hierin worden risico's beoordeeld en van passende maatregelen voorzien. Daarnaast heeft WMD gekozen voor:

- preventief onderhoud waar nodig;
- continue training van personeel;
- wekelijks overleg;
- externe technologische doorlichting van zuiveringslocaties;
- het grotendeels in eigen beheer houden van de bedrijfsvoering, storingsonderhoud en ontwerp- en installatiewerkzaamheden.

Ongewenste groei van bacteriën en virussen, het voorkomen van chemische stoffen en kansen op terroristische aanslagen op de vitale drinkwatersector vormen een bedreiging voor de waterkwaliteit. WMD heeft een uitgebreid pakket aan maatregelen genomen om deze risico's te verkleinen en te beheersen. Het gaat bijvoorbeeld om:

- zorgen voor goede betrouwbare bronnen met beschermingszones met een actief en doelgericht omgevingsmanagement;
- beveiliging van productielocaties;
- hygiënisch werken volgens een code van de sector;
- regelmatige monsternamen van de waterkwaliteit;
- het instandhouden van adequate productie- en distributie-infrastructuur.

De meeste zorg in dat opzicht zit momenteel bij het asbestcement leidingnet, dat nog altijd veel kans op verstoring door spontane breuk geeft. Het investeringsprogramma bestaat derhalve voor ruim de helft uit vervanging van de slechtste delen van dit leidingnet.

De laatste jaren wordt duidelijk dat WMD steeds afhankelijker wordt van automatiseringssystemen. Ook hier liggen tal van bedreigingen op de loer: hackers, binnendringen van virussen, stroomstoringen, niet op elkaar aansluitende systemen en onvoldoende ICT-kennis, die vooral op het primaire proces (zoals de procesautomatisering) een desastreus effect kunnen hebben. WMD heeft met betrekking tot deze risico's een uitgebreide set (voorzorgs)maatregelen genomen: firewalls, anti-virussoftware, surf control, noodstroomaggregaten, uitwijkovereenkomsten, calamiteitenoefeningen, training op awareness, externe penetration tests en de inzet van mystery guests.

Om de reputatie en het vertrouwen in WMD en haar product te behouden heeft WMD een klantenpanel dat de directie van adviezen voorziet op het gebied van product, communicatie en service. WMD heeft oog voor goed omgaan met het milieu. Er zijn maatregelen gericht op energiebesparing, gebruik van groene energie, hergebruik van reststoffen, beperking van gebruik van chemicaliën en hulpstoffen en certificering onder het milieukeur Barometer Duurzaam Terreinbeheer (niveau goud).

Het personeelsbestand van WMD kenmerkt zich door een hoge gemiddelde leeftijd en een lage uitstroom. Het beleid richt zich op het vastleggen van kennis en de instroom van jonge personeelsleden te bevorderen. Om medewerkers te laten werken in een gezonde werkomgeving worden periodiek arbeidsgeneeskundige onderzoeken gehouden. De medewerkers die met asbestcement leidingen werken (onder een verlicht regime) worden getraind om hier goed mee om te gaan; daarnaast gelden er strenge voorzorgsmaatregelen.

Niet drinkwater

Indonesië

WMD verrichtte activiteiten in Indonesië en heeft nog meerderheidsbelangen in een aantal waterbedrijven aldaar. De afgelopen twee jaren heeft een uitgebreide risicoanalyse plaatsgevonden op deze deelnemingen en zijn onderhandelingen gevoerd om tot beëindiging van het belang van WMD in deze waterbedrijven te komen. De overeenkomsten die eind 2017 daarvoor zijn gesloten zijn nog niet geëffectueerd. Onderhandelingen daarover zijn begin 2018 weer opgepakt.

In de geconsolideerde cijfers zijn de navolgende cijfers (omgerekend in €) van PT WLN, gevestigd te Manado, opgenomen:

	31 december 2017	31 december 2016
Vaste activa		
Materiële vaste activa	248	294
Financiële vaste activa	103	118
	351	412
Vlottende activa (ten hoogste 1 jaar)		
Vorraden	33	33
Vorderingen	764	610
Liquide middelen	67	192
	864	835
	1.215	1.247
Schulden derden	533	104
Belang WMD	682	1.143
Netto omzet	1.388	1.309
Bedrijfslasten		
Personeelskosten	649	579
Overige bedrijfskosten	937	504
	1.586	1.083
Bedrijfsresultaat	-198	226
Afschrijvingen	97	156
Interest	3	-3
Winstbelastingen	-17	0
Netto resultaat	-315	73

Zoals hieruit blijkt bedraagt het resterend belang, opgenomen in de financiële vaste activa van WMD € 682.000. Aangezien WMD besloten heeft PT WLN op korte termijn af te stoten en de netto opbrengstprijz wellicht substantieel lager uit zal vallen dan € 682.000 , is aanvullend een voorziening getroffen groot € 600.000 waarmee het resterende belang van PT WLN vrijwel geheel is afgewaardeerd.

Wildlands

Ten behoeve van Wildlands in Emmen heeft WMD nog een aanzienlijk bedrag van ca. 20 miljoen euro voor de waterfabriek, het multimediegebouw en de installatie van Water & Energie op de balans staan. Ofschoon de betreffende activiteiten kostendekkend doorberekend worden aan Wildlands, blijft de continuïteit van Wildlands een niet te verwaarlozen risico voor het daadwerkelijk terugverdienen van deze investeringen.

'We zijn constant in beweging, omdat we meegaan met de laatste ontwikkelingen'

INTERNE DIENST EN ICT

INTERNE DIENST

De Interne Dienst boog zich in 2017 over de vraag hoe in de toekomst verstandig om te gaan met documentbeheer. Met een werksessie in het laatste kwartaal van 2017 zijn de eerste stappen gezet om deze complexe vraag te beantwoorden. In 2018 geven we hier een vervolg aan.

In 2017 stelde WMD samen met WLN en Waterbedrijf Groningen een projectgroep samen in verband met nieuwe Europese wetgeving op het gebied van privacy (Algemene Verordening Gegevensbescherming). Deze projectgroep moet ervoor te zorgen dat de drie bedrijven per 25 mei 2018 voldoen aan de nieuwe privacy wetgeving. De projectgroep heeft veel stappen gezet, zoals de uitvoering van een nulmeting, het opstellen van verwerkersregisters, het in kaart brengen van relevante werkprocessen en het opstellen van een privacystatement.

Het reserveringssysteem Topdesk voor vergaderruimtes, catering en dergelijke is verouderd. In 2017 bereidden WMD, WLN, Waterbedrijf Groningen samen met ICT-afdeling GiGA de implementatie van een nieuwe versie van Topdesk voor. De ingebruikname staat gepland voor 2018.

De Interne Dienst werkte een voorstel uit voor de herinrichting van het hoofdkantoor. Eind 2017 zijn de herinrichtingsplannen voor het hoofdkantoor geaccordeerd.

ICT (GiGA)

De ICT-ondersteuning voor Waterbedrijf Groningen, WLN en WMD wordt verzorgd door de afdeling GiGA die is ondergebracht bij WMD. In 2017 is tussen de bedrijven onderling gediscussieerd over de vraag of GiGA als shared service niet ondergebracht zou moeten worden in een andere entiteit om risico's die samenhangen met aanbestedingsregels en aansprakelijkheden te kunnen voorkomen. Hier is nog geen eenduidig en eensluidend antwoord op gevonden, mede vanwege de wisseling van de wacht bij WMD en de heroriëntering op de onderlinge samenwerking die de waterbedrijven zich tot doel hebben gesteld. In 2018 krijgt dit een vervolg. Mede hierdoor kwam de verwachte groei van GiGA met een gezamenlijk PA-team (procesautomatisering) en IM-team (informatiemanagement) niet van de grond.

In 2017 stonden voor WMD deze ICT (gerelateerde) projecten en onderwerpen op de agenda:

- standaardisatie van procesautomatisering productielocaties;
- opzetten van een overlegstructuur tussen drie bedrijven op ieder informatiedomein;
- begeleiden van de overgang van SAP naar het nieuwe klantsysteem Mecoms;
- landelijke calamiteitenoefening ISIDOOR II met als onderwerp het uitvallen van PA;
- NIB (netwerk- en informatiebeveiliging) project conform EU-richtlijn mei 2018;
- privacyproject conform algemene verordening gegevensbescherming, EU mei 2018;
- ICT infrastructuur: upgrade Citrix omgeving, vervanging decentrale switches en verschuivingen richting Cloud diensten;
- voorbereiden update financieel pakket Agresso;
- voorbereiden nieuwe verbeterde ICT-kostenverdeelsleutel;
- toekomstige ICT-architectuur.

'Cijfers laten zien hoe een organisatie in elkaar steekt'

FINANCIËN EN CONTROL

INHAALSLAG

Het jaar 2017 heeft geheel in het teken gestaan van het inhalen van achterstanden ontstaan door de reeds in 2015 ontstane problematiek rondom waardering en verwerking van de belangen in Indonesië in de jaarrekening 2014. In verband hiermee is de jaarrekening 2014 eerst in februari 2017 tot een afronding gekomen en is deze vastgesteld door de algemene vergadering van aandeelhouders.

Vervolgens is verder gegaan met het opmaken van de jaarrekening 2015 en 2016, waarbij de Jong & Laan accountants de taak van PwC overgenomen heeft. In goede samenwerking is medio april de jaarrekening 2015 afgerond en vervolgens medio juli de jaarrekening 2016.

TARIEFTOEZICHT

Met de invoering van de nieuwe Drinkwaterwet enige jaren geleden is ook het tarieftoezicht geïntroduceerd dat momenteel door de ILT, ondersteund door de ACM, wordt uitgevoerd. Voor het eerst over boekjaar 2014 is door de ACM in dit kader nauwgezet gekeken naar de totstandkoming van de tarieven. In dit kader heeft door hen een audit plaatsgevonden, hetgeen geleid heeft tot een rapport in 2016 waarin een groot aantal verbeterpunten werdesignaleerd. Meeste van deze tekortkomingen werden breed in de hele sector geconstateerd, derhalve is ook binnen VEWIN verband dit opgepakt. De VEWIN werkgroep die hiervoor is ingesteld heeft in samenwerking met de ILT/ACM een toetsingskader opgesteld om richting te geven aan dit proces.

Bij de totstandkoming van de tarieven 2017 heeft, gebruikmakend van dit toetsingskader, op verzoek van de sector een informele toets plaatsgevonden. Dit heeft wederom geresulteerd in een rapportage van bevindingen en verbeterpunten. Helaas waren de door de sector doorgevoerde aanpassingen in de ogen van de ILT/ACM nog immer ontoereikend. Geen van de waterbedrijven voldeed volgens de ILT/ACM geheel aan de wettelijke bepalingen.

Na het gereedkomen van de jaarrekening 2016 (medio juli 2017) en de vakantieperiode moest derhalve hard gewerkt worden aan het proces van tot stand komen van de tarieven 2018, welke voor 1 december van het voorafgaande jaar, overeenkomstig het bepaalde in de Drinkwaterwet, gepubliceerd moeten worden. In het bijzonder de koppeling tussen tarief en kostprijs moest scherper. De Drinkwaterwet bepaalt namelijk dat tarieven kostendekkend, transparant en niet discriminerend moeten zijn.

BANKEN

Door het ontbreken van jaarrekeningen en daarbij behorende accountantsverklaringen hebben banken gedurende 2016 en de eerste helft van 2017 in de benodigde financieringsbehoefte uitsluitend kunnen voorzien door het verstrekken van kortlopende kasgeldleningen. Na het voltooiën van de jaarrekening 2016, medio juli 2017, voorzien van een goedkeurende controleverklaring van de accountant was de weg weer vrij voor het verstrekken van langlopende leningen. Dit is in goed overleg met de banken in de tweede helft van 2017 gerealiseerd.

VENNOOTSCHAPSBELASTING

Per 1 januari 2016 is de systematiek van de vennootschapsbelasting voor overheidsbedrijven gewijzigd. Niet meer de vennootschappen in handen van de overheid, maar de wettelijke taken zijn vrijgesteld.

FINANCIEEL PLAN 2018

Aan het einde van ieder kalenderjaar wordt het Financieel plan voor het volgende jaar gepresenteerd aan de algemene vergadering van aandeelhouders. Hieraan gaan uiteraard interne discussies, overwegingen binnen het managementteam en toelichting en besluitvorming door de directie en de raad van commissarissen aan vooraf.

Uiteraard vormen de tarieven een belangrijk uitgangspunt bij de vorming van de financiële plannen in de komende jaren. Daarom moet het Financieel plan gelijk met de tarieven vastgesteld worden, dus voor 1 december van het voorgaande jaar.

Op 13 november 2017 is het Financieel plan 2018 door de algemene vergadering van aandeelhouders vastgesteld.

RESUME

Het moge duidelijk zijn dat al deze bijzondere zaken de volle aandacht van de mensen binnen de afdeling gevraagd heeft en de reguliere rapporteringswerkzaamheden hier wel enigszins onder geleden hebben. Omdat de managers hun business goed kennen en gelukkig veel ervaring hebben heeft dit niet tot problemen geleid.

GECONSOLIDEERDE JAARREKENING 2017

GECONSOLIDEERDE BALANS

Voor winstverdeling (bedragen in duizenden euro's)

	Ref.	31 december 2017	31 december 2016
ACTIVA			
Vaste activa			
Materiële vaste activa	6	154.527	153.240
Financiële vaste activa	7	9.554	10.354
		164.081	163.594
Vlottende activa (ten hoogste 1 jaar)			
Vorraden	8	1.263	969
Vorderingen	9	6.803	6.507
Liquide middelen	10	2.738	2.553
		10.804	10.029
		174.885	173.623
PASSIVA			
Groepsvermogen			
Eigen vermogen	12	44.744	42.207
Aandeel derden		27	-120
		44.771	42.087
Voorzieningen	13	795	232
Langlopende schulden			
Leningen kredietinstellingen	14	88.942	81.276
Overige leningen	14	656	1.785
(Embedded) derivaten	15	1.751	2.068
		91.349	85.129
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)			
Schulden aan kredietinstellingen	16	27.336	36.244
Schulden aan handelscrediteuren		3.161	3.393
Belastingen en premies sociale verzekeringen	17	1.374	1.189
Overige schulden	18	6.099	5.349
		37.970	46.175
		174.885	173.623

GECONSOLIDEERDE WINST- EN VERLIESREKENING

[bedragen in duizenden euro's]

	Ref.	2017	2016
Netto omzet	22	37.436	36.851
Overige bedrijfsopbrengsten	23	5.308	4.977
		42.744	41.828
Bedrijfslasten			
Waterinkopen	24	463	459
Uitbesteed werk en andere externe kosten	25	9.383	9.392
Personeelskosten	26	10.442	10.815
Afschrijvingen	27	9.738	7.507
Grondwaterbelastingen	28	391	393
Overige bedrijfskosten	29	8.427	6.606
		38.844	35.172
Bedrijfsresultaat		3.900	6.656
Financiële baten en lasten	30		
Rentebaten		445	575
Rentelasten		2.830	2.858
Mutatie waardering derivaten		317	68
		-2.068	-2.215
Bedrijfsresultaat voor belastingen		1.832	4.441
Winstbelastingen	31	-43	97
Resultaat deelnemingen	32	650	527
		693	430
Resultaat na belastingen		2.525	4.871
Minderheidsbelang van derden		-12	32
Netto resultaat		2.537	4.839

GECONSOLIDEERDE KASSTROOMOVERZICHT

(bedragen in duizenden euro's)

	2017	2016
Bedrijfsresultaat	3.900	6.656
Afschrijvingen	9.738	7.507
Mutatie voorzieningen	563	-697
Veranderingen werkkapitaal		
Vorderingen	-296	915
Vorraden	-294	387
Kortlopende schulden	703	-766
	113	536
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	14.314	14.002
Ontvangen interest	445	575
Betaalde interest	-2.830	-2.858
Ontvangen dividend	397	434
	-1.988	-1.849
Kasstroom uit operationele activiteiten	12.326	12.153
Investeringsactiviteiten		
Investerings in materiële vaste activa	-12.391	-12.991
Desinvesteringen in materiële vaste activa	1.366	824
Investerings in financiële vaste activa	-393	-700
Desinvesteringen in financiële vaste activa	1.843	1.261
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-9.575	-11.606
Financieringsactiviteiten		
Nieuwe leningen	25.000	10.300
Mutatie rekening courant kredietinstellingen	-3.271	5.385
Mutatie kasgeldleningen	-5.300	0
Aflossing langlopende schulden	-18.995	-13.614
	-2.566	2.071
Mutatie geldmiddelen	185	2.550
Stand liquide middelen		
Begin boekjaar	2.553	3
Einde boekjaar	2.738	2.553
	185	2.550

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS EN WINST- EN VERLIESREKENING

1. ALGEMENE TOELICHTING

Activiteiten

N.V. Waterbedrijf Drenthe (WMD), KvK nummer 04006089, is gevestigd aan de Lauwers 3 te Assen. Dit is tevens de statutaire vestigingsplaats van de vennootschap. De activiteiten van WMD en haar dochtermaatschappijen bestaan voornamelijk uit de zorg voor en instandhouding van de (drink) watervoorziening in haar verzorgingsgebied, benevens het verrichten van alle werkzaamheden, daarmee in verband staande, in de ruimste zin.

Stelselwijzigingen en schattingswijzigingen

Er heeft in 2017 geen stelselwijziging plaatsgevonden.

In 2017 is de afschrijvingstermijn van leidingen aangepast. Tot 2017 is de levensduur van leidingen geschat op 50 jaar, vanaf 2017 wordt een termijn van 35 jaar aangehouden.

Bij de schatting van de gebruiksduur van leidingwerken is naast de technische levensduur van 50 jaar, ook rekening gehouden met tussentijdse vervanging i.v.m. omleidingen, capaciteitsaanpassingen, breuk etc. Hierdoor zullen substantiële delen van het leidingnet eerder dan na 50 jaar vervangen worden. Voorts is rekening gehouden met mogelijke beperkingen in de gebruiksduur door de intrede van mogelijke andere technologieën, die op dit moment nog niet voorzien zijn, doch zich wel ruim binnen de termijn van 50 jaar zich kunnen voordoen. Verder is gekeken naar termijnen die gebruikelijk zijn in de sector. Al deze zaken in overweging nemend is besloten een geschatte economische levensduur van alle leidingen van 35 jaar aan te houden. In de sector variëren de termijnen overwegend tussen de 30 en 40 jaar, derhalve is de geschatte economische levensduur van leidingen herzien naar 35 jaar.

Deze aanpassing heeft geleid tot een aanvullende afschrijving in 2017 van € 2.476.000.

De jaarlijkse afschrijving zal in de komende jaren ca. € 2.000.000 hoger uitvallen dan de afschrijving van de leidingen gebaseerd op de tot boekjaar 2017 gehanteerde termijn van 50 jaar.

Schattingen

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, zijn de relevante oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

Bedragen

Tenzij anders is vermeld zijn alle bedragen, in het bijzonder opgenomen in de tabellen in de jaarrekening vermeld in duizenden euro's.

Grondslagen van de consolidatie

In de consolidatie worden de financiële gegevens van WMD, samen met die van haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop zij overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft, opgenomen. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen waarin WMD direct of indirect overheersende zeggenschap kan uitoefenen doordat zij beschikt over de meerderheid van de stemrechten of op enige andere wijze de financiële en operationele activiteiten kan beheersen. De hiervoor beschreven groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen worden voor 100% in de consolidatie betrokken. Het aandeel van derden in het groepsvermogen en in het groepsresultaat wordt afzonderlijk vermeld.

Wanneer sprake is van een belang in een joint venture, dan wordt het desbetreffende belang gewaardeerd tegen netto vermogenswaarde, dan wel proportioneel geconsolideerd, indien dit leidt tot een beter inzicht. Van een joint venture is sprake indien als gevolg van een overeenkomst tot samenwerking de zeggenschap door de deelnemers gezamenlijk wordt uitgeoefend.

Intercompany-transacties, intercompany-winsten en onderlinge vorderingen en schulden tussen groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen worden geëlimineerd, voor zover de resultaten niet door transacties met derden buiten de groep zijn gerealiseerd. Waarderingsgrondslagen van groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen zijn waar nodig gewijzigd om aansluiting te krijgen bij geldende waarderingsgrondslagen voor de groep. Aan het hoofd van de groep staat NV Waterbedrijf Drenthe, gevestigd aan Lauwers 3 te Assen.

In de geconsolideerde jaarrekening zijn naast de vennootschap WMD de volgende groepsmaatschappijen betrokken:

naam	vestigings- plaats	deelname in % 2017	Groeps- maatschappij /consolidatie 2017	deelname in % 2016	Groeps- maatschappij /consolidatie 2016
WMD Drinkwater BV	Assen	100	ja	100	ja
WMD Industriewater BV	Assen	100	ja	100	ja
WMD Participaties BV	Assen	100	ja	100	ja
WMD Water en Energie BV (2016: E-Qua BV)	Assen	100	ja	100	ja
Noordwater BV	Assen	100	ja	100	ja
Hondsrug BV (2016: BètaWater BV)	Assen	100	ja	100	ja
VOF Anloo	Annen	74	ja	37	ja
VOF Hondsrug	Annen	-	nvt	50	ja
IndoWater BV	Assen	100	ja	100	ja
Tirta Drenthe BV	Assen	100	ja	100	ja
Tirta Sulawesi BV	Assen	100	ja	100	ja
Tirta Maluka BV	Assen	100	ja	100	ja
Tirta Papua BV	Assen	100	ja	100	ja
PT Tirta Inti Drenthe BV	Manado	-	nee	97,5	ja
Ad Fontes BV	Assen	100	ja	100	ja
PT Dream Sukses Airindo	Ambon	58	nee	58	nee
PT War Besrendi	Biak	51	nee	51	nee
PT Tirta Remu	Sorong	51	nee	51	nee
PT Air Manado	Manado	51	nee	51	nee
PT Wedu Merauke	Merauke	51	nee	51	nee
PT Water Laboratory Nusantara Indonesia	Manado	96	ja	55	ja
Stichting Vakantieverblijven	Assen	-	nvt	-	ja

VOF Anloo is tot ultimo 2017 (in 2016 ook VOF Hondsrug) aangemerkt als joint venture. Met de andere vennoot wordt de zeggenschap gezamenlijk uitgeoefend. Om tot een beter inzicht te komen is het relatieve aandeel van WMD in de activa, verplichtingen en het resultaat van de vennootschappen in de consolidatie betrokken. Per ultimo 2017 is de medevenoot van VOF Hondsrug door WMD uitgekocht en daarmee is WMD (dus per 31 december 2017), middels de namens WMD optredende vennoot Hondsrug BV (voorheen BetaWater BV) volledig eigenaar van de activa, passiva en activiteiten geworden. Activa en passiva per 31 december 2017 zijn derhalve voor 100% in de consolidatie betrokken. De winst- en verliesrekening is voor 50% in de consolidatie betrokken.

WMD heeft in 2017 nog twee joint ventures, WLN BV het waterlaboratorium dat tezamen met Waterbedrijf Groningen wordt gehouden en NieuWater BV, een joint venture tezamen met waterschap

Vechtstromen. Beide joint ventures zijn gewaardeerd op nettovermogenswaarde en zijn niet in de consolidatie betrokken.

Verbonden partijen

Als verbonden partijen worden aangemerkt alle rechtspersonen waarover WMD overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan uitoefenen. Ook rechtspersonen en natuurlijke personen die overwegende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis in WMD kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij.

WMD was verbonden met de Stichting Vakantieverblijven (opgeheven in 2017). Deze stichting was opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening 2016.

Acquisities en desinvesteringen van groepsmaatschappijen

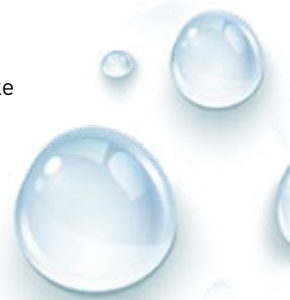
Vanaf de overnamedatum worden de resultaten en de identificeerbare activa en passiva van de overgenomen vennootschap opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening. De overnamedatum is het moment dat overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend op de desbetreffende vennootschap.

De verkrijgingsprijs bestaat uit het geldbedrag of het equivalent hiervan dat is overeengekomen voor de verkrijging van de overgenomen onderneming vermeerderd met eventuele direct toerekenbare kosten. Indien de verkrijgingsprijs hoger is dan het nettobedrag van de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva wordt het meerdere als goodwill geactiveerd onder de immateriële vaste activa. Indien de verkrijgingsprijs lager is dan het nettobedrag van de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva, dan wordt het verschil als overlopende passiefpost opgenomen.

De maatschappijen die in de consolidatie betrokken zijn, blijven in de consolidatie opgenomen tot het moment dat zij worden verkocht: deconsolidatie vindt plaats op het moment dat er geen sprake meer is van beslissende zeggenschap.

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Kasstromen in vreemde valuta zijn omgerekend tegen een geschatte gemiddelde koers. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest, ontvangen dividenden en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. (Des) Investeringsactiviteiten in materiële en financiële vaste activa zijn opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten. De nieuwe leningen en aflossingen op leningen zijn, net als betaald dividend, opgenomen onder de kasstroom uit financieringsactiviteiten.

2. ALGEMENE GRONDSLAGEN

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is tevens opgesteld krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

In de balans en de winst- en verliesrekening zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

Vreemde valuta

- Functionele valuta

De posten in de jaarrekening van de groepsmaatschappijen worden gewaardeerd met inachtneming van de valuta van de economische omgeving waarin de groepsmaatschappij haar bedrijfsactiviteiten voornamelijk uitoefent (de functionele valuta). De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in euro's; dit is zowel de functionele valuta als de presentatievaluta van WMD.

- Transacties, vorderingen en schulden

De Indonesische groepsmaatschappijen van WMD leggen transacties en balansposten in hun administraties vast in de eigen functionele valuta, te weten de rupiah. WMD neemt commerciële transacties welke luiden in rupiah op tegen de wisselkoersen die gelden op de dag van de transacties. WMD rekent monetaire balansposten uitgedrukt in een vreemde valuta om tegen de koers per balansdatum. Koersverschillen die voortvloeien uit de afwikkeling van deze transacties en uit de omrekening van monetaire posten worden in het resultaat verwerkt.

Niet-monetaire activa die volgens de verkrijgingsprijs worden gewaardeerd in een vreemde valuta worden omgerekend tegen de wisselkoers op de transactiedatum. Niet-monetaire activa die volgens de actuele waarde worden gewaardeerd in een vreemde valuta worden omgerekend tegen de wisselkoers op het moment waarop de actuele waarde werd bepaald.

Valutakoersverschillen op leningen en andere financiële instrumenten voor zover deze het valuta-risico in verband met de netto investering afdekken worden verwerkt in het eigen vermogen onder de post 'reserve omrekeningsverschillen buitenlandse deelnemingen'. Koersverschillen die zijn verantwoord onder de post 'reserve omrekeningsverschillen buitenlandse deelnemingen', zijn niet uitkeerbaar tenzij de desbetreffende deelneming is verkocht of geliquideerd.

- Groepsmaatschappijen

Bij de consolidatie rekent WMD de balansen van de Indonesische groepsmaatschappijen om in euro's tegen de koers per balansdatum. De winst- en verliesrekeningen van deze entiteiten worden in euro's omgerekend tegen de gemiddelde wisselkoersen van de desbetreffende periode. De valutakoersverschillen die voortvloeien uit de omrekening van de netto investering in de Indonesische groepsmaatschappijen, worden verwerkt in het eigen vermogen onder de post 'reserve omrekeningsverschillen buitenlandse deelnemingen'.

Leasing

Leaseovereenkomsten waarbij WMD als lessee feitelijk alle voordelen en risico's van eigendom heeft, worden aangemerkt als financiële lease. Indien dit niet het geval is, worden deze overeenkomsten opgenomen en verwerkt als operationele lease.

Materiële vaste activa, die middels financiële lease zijn verworven worden bij aanvang van de lease opgenomen tegen de reële waarde van het geleasede actief, of indien lager, de contante waarde van de leasebetalingen. De desbetreffende activa worden daarna verantwoord volgens de grondslagen voor materiële vaste activa. De leasebetalingen worden gesplitst in een rentecomponent en een aflossingscomponent. De rentecomponent is gebaseerd op de constante periodieke rente over de boekwaarde van de investering. De rentecomponent wordt in de desbetreffende periode ten laste gebracht van het resultaat en de aflossing wordt in mindering gebracht op de leaseverplichting. Betalingen uit hoofde van operationele lease worden lineair over de leaseperiode als last in het resultaat verwerkt.

Leaseovereenkomsten waarbij WMD als lessor feitelijk alle voordelen en risico's van eigendom heeft, worden aangemerkt als operationele lease. Indien dit niet het geval is worden deze overeenkomsten gezien als financiële lease.

Materiële vaste activa die op basis van een operationele lease overeenkomst aan derden ter beschikking worden gesteld, worden opgenomen en verwerkt volgens de grondslagen voor materiële vaste activa. Leasebaten worden zo toegewezen aan de verschillende perioden zodat jaarlijks een constant rendement over de netto investering wordt behaald.

Materiële vaste activa die op basis van een financiële lease overeenkomst aan derden ter beschikking worden gesteld, worden onder de financiële vaste activa als vorderingen opgenomen ter hoogte van de netto investering in die activa. De leasebetalingen worden

op basis van de constante periodieke rente gesplitst in een rentecomponent en een aflossingscomponent. De rentecomponent wordt in de betreffende periode ten gunste van het resultaat gebracht en de aflossing wordt in mindering gebracht op de leasevordering.

3. GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING ACTIVA EN PASSIVA

Materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en –terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Indien nodig wordt rekening gehouden met een verwachte bijzondere waardevermindering op balansdatum.

Overige vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen.

Werken in uitvoering worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten. Indien nodig wordt rekening gehouden met een verwachte bijzondere waardevermindering op balansdatum.

Indien voor te vervaardigen materiële vaste activa, waaronder begrepen gronden die zijn verworven met het doel om deze in erfpacht uit te geven, noodzakelijkerwijs een aanmerkelijke hoeveelheid tijd nodig is om deze gebruiksklaar te maken, worden de rentekosten opgenomen in de vervaardigingsprijs. Deze rente wordt via de resultatenrekening verantwoord.

Voor de toekomstige kosten van groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen is geen voorziening voor groot onderhoud gevormd. De kosten worden rechtstreeks in het resultaat verantwoord.

Financiële vaste activa

- Deelnemingen

Deelnemingen in groepsmaatschappijen en overige deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode (nettovermogenswaarde). Invloed van betekenis wordt in ieder geval verondersteld aanwezig te zijn bij het kunnen uitbrengen van 20% of meer van de stemrechten.

De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening; voor deelnemingen waarvan onvoldoende gegevens beschikbaar zijn voor aanpassing aan deze grondslagen, wordt uitgegaan van de waarderingsgrondslagen van de desbetreffende deelneming.

Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaardemethode negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd. Indien en voor zover WMD in deze situatie geheel of gedeeltelijk instaat voor de schulden van de deelneming, dan wel de verliezen reeds heeft gefinancierd of de feitelijke verplichting heeft de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt hiervoor een voorziening getroffen.

De eerste waardering van gekochte deelnemingen is gebaseerd op de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva op het moment van acquisitie. Voor de vervolgwaardering worden, uitgaande van de waarden bij eerste verandering, de grondslagen toegepast die gelden voor deze jaarrekening.

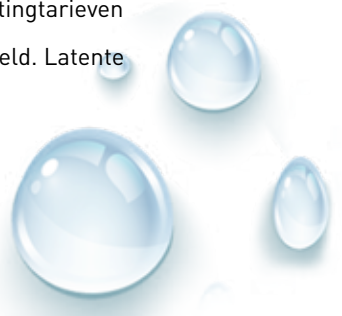
Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien sprake is van een duurzame waardevermindering, vindt waardering plaats tegen deze lagere waarde: afwaardering vindt plaats ten laste van de winst- en verliesrekening.

- **Vorderingen op deelnemingen**

De onder financiële vaste activa opgenomen vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Na eerste verwerking worden deze vorderingen gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, welke gelijk is aan de nominale waarde, zo nodig onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid.

- **Latente belastingvorderingen**

Latente belastingvorderingen worden opgenomen voor verrekenbare fiscale verliezen en voor verrekenbare tijdelijke verschillen tussen de waarde van de activa en passiva volgens fiscale voorschriften enerzijds en de in deze jaarrekening gevolgde waarderingsgrondslagen anderzijds, met dien verstande dat latente belastingvorderingen alleen worden opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er toekomstige fiscale winst zal zijn waarmee de tijdelijke verschillen kunnen worden verrekend en verliezen kunnen worden gecompenseerd. De berekening van de latente belastingvorderingen geschiedt tegen de op het einde van het verslagjaar geldende belastingtarieven of tegen de in komende jaren geldende tarieven, voor zover deze al bij wet zijn vastgesteld. Latente belastingvorderingen worden gewaardeerd op nominale waarde

- Overige vorderingen

De onder financiële vaste activa opgenomen overige vorderingen omvatten verstrekte leningen, hypothecaire leningen verstrekt aan oud-werknemers van WMD en overige vorderingen. Deze vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na eerste verwerking worden deze vorderingen gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, welke gelijk is aan de nominale waarde, zo nodig onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid. Voorts worden onder de overige vorderingen die vorderingen opgenomen die als financiële lease gekwalificeerd zijn. Waardering vindt plaats tegen de contante waarde van de resterende leasetermijnen, contant gemaakt tegen de oorspronkelijk overeengekomen rentepercentages.

Bijzondere waardeverminderingen van materiële vaste activa

WMD beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een materieel vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzondere-waardevermindering verlies wordt direct als een last verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

De opbrengstwaarde wordt in eerste instantie ontleend aan een bindende verkoopovereenkomst: als die er is wordt de opbrengstwaarde bepaald met behulp van de actieve markt waarbij normaliter de gangbare biedprijs geldt als marktprijs. Voor de bepaling van de bedrijfswaarde wordt een inschatting gemaakt van de toekomstige netto kasstromen bij voortgezet gebruik van het actief/de kasstroom genererende eenheid waarna de kasstromen contant gemaakt worden. Hierbij is geen vaste disconteringsvoet vastgesteld maar wordt dit per actief bepaald indien nodig.

Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

Bijzondere waardeverminderingen van financiële vaste activa

WMD beoordeelt op iedere balansdatum of er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen van een financieel actief of een groep van financiële vaste activa. Bij objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen wordt de omvang bepaald van het verlies uit hoofde van de bijzondere waardeverminderingen, en wordt dit direct in de winst-en-verliesrekening verwerkt. Bij financiële activa die gewaardeerd zijn tegen geamortiseerde kostprijs wordt de om-

vang van de bijzondere waardevermindering bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de best mogelijke schatting van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de effectieve rentevoet van het financiële actief zoals die is bepaald bij de eerste verwerking van het instrument. Het waardeverminderingsverlies dat daarvoor opgenomen was, dient te worden teruggenomen indien de afname van de waardevermindering verband houdt met een objectieve gebeurtenis na afboeking. De terugname wordt beperkt tot maximaal het bedrag dat nodig is om het actief te waarderen op de geamortiseerde kostprijs op het moment van de terugname, als geen sprake geweest zou zijn van een bijzondere waarde vermindering. Het teruggenomen verlies wordt in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

Vlottende activa

- Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs onder toepassing van de FIFO methode ('First In First Out'), zijnde de laatst betaalde inkoopprijs, of lagere opbrengstwaarde. De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten. Bij de bepaling van de opbrengstwaarde wordt rekening gehouden met de incourantheid van de voorraden.

- Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, die voor kortlopende vorderingen gelijk is aan de nominale waarde van de te ontvangen bedragen. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

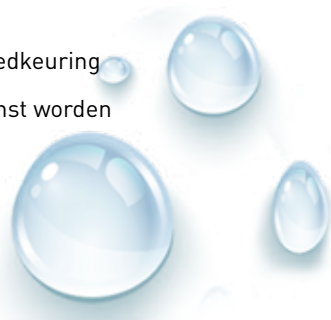
- Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en direct opeisbare deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken worden opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Eigen vermogen

- Overige reserve

Conform artikel 29 van de Statuten van WMD, kan jaarlijks een door de directie met goedkeuring van de raad van commissarissen te bepalen percentage van de vennootschappelijke winst worden gereserveerd.

- Wettelijke reserve omrekeningsverschillen

Zie de algemene grondslagen voor een nadere toelichting op de omrekening van vreemde valuta en de post 'reserve omrekeningsverschillen buitenlandse deelnemingen'.

- Wettelijke reserve deelnemingen

Wijzigingen in de balanswaarde bij deelnemingen in groepsmaatschappijen als gevolg van mutaties in de herwaarderings- of winstdelingsreserve van de deelnemingen worden in de wettelijke reserve deelnemingen verantwoord, welke is verwerkt in het vennootschappelijk eigen vermogen. De wettelijke reserve wordt op individuele basis bepaald.

- Aandeel derden

Het aandeel derden als onderdeel van het groepsvermogen wordt gewaardeerd tegen het bedrag van het netto belang in de netto-activa van de desbetreffende groepsmaatschappijen. Voor zover de desbetreffende groepsmaatschappij een negatieve nettovermogenswaarde heeft, worden de negatieve waarde en de eventuele verdere verliezen niet toegewezen aan het aandeel derden, tenzij de derden-aandeelhouders een feitelijke verplichting hebben en in staat zijn om de verliezen voor hun rekening te nemen. Zodra de nettovermogenswaarde van de groepsmaatschappij weer positief is, worden resultaten toegekend aan het aandeel derden.

Voorzieningen

- Algemeen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen.

- Voorziening jubilea

De voorziening jubilea wordt opgenomen tegen de contante waarde van de verwachte uitkeringen gedurende het dienstverband. Bij de berekening van de voorziening wordt onder meer rekening gehouden met verwachte salarisstijgingen en blijf kans.

- Voorziening deelnemingen

Betreft voorziening voor de negatieve netto vermogenswaarde van deelnemingen waarvoor WMD direct of indirect het risico loopt, zoals is beschreven is onder de waarderingsgrondslagen voor de deelnemingen.

Schulden

Langlopende en kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde, waarbij rekening wordt gehouden met transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden. Na eerste verwerking worden de schulden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, welke gelijk is aan de nominale waarde. De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

(Embedded) derivaten

Het in een leningsovereenkomst besloten (embedded) derivaat wordt van de lening afgesplitst en separaat gewaardeerd tegen reële waarde vanaf het moment dat het contract is afgesloten. De reële waarde is een resultante van de ontwikkelingen van de marktrente en de vastgestelde rente van het onderliggende derivaat. Veranderingen in de reële waarde van derivaten worden verantwoord in de winst- en verliesrekening.

4. GRONDSLAGEN VOOR BEPALING VAN HET RESULTAAT

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten over het jaar. De opbrengsten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

Koersverschillen

Koersverschillen die optreden bij de afwikkeling of omrekening van monetaire posten worden in de winst-en-verliesrekening verwerkt in de periode dat zij zich voordoen.

Netto-omzet

- Waterverkopen

Waterverkopen omvat de opbrengsten uit het aan afnemers in rekening gebrachte en eventueel nog in rekening te brengen waterverbruik dat toegerekend moet worden aan het desbetreffende boekjaar.

Overige opbrengsten

Dit betreft alle opbrengsten die geen verband houden met de verkoop van water. De overige bedrijfsopbrengsten bestaan onder meer uit de volgende posten:

- Opbrengsten verhuizingen/nieuwe aansluitingen en incasso. Bij verhuizingen/nieuwe aansluitingen wordt door WMD een extra bijdrage in rekening gebracht in verband met de administratieve afhandeling;
- Opbrengst brandkranen. Dit betreft een jaarlijks terugkerende vergoeding ten

behoefte van het onderhoud;

- Opbrengst werk voor derden. Dit betreft diverse diensten die WMD voor derden verricht;
- Opbrengst huur en pacht. Dit betreft huuropbrengsten van bedrijfswoningen die aanwezig zijn op gronden waarop productiebedrijven zijn gevestigd of winning plaatsvindt. Verder betreffen het pachtopbrengsten op gronden.

De activiteiten uit overige opbrengsten worden als opbrengst verantwoord voor zover levering van goederen en diensten heeft plaatsgevonden en voor zover de prestaties zijn geleverd.

Bedrijfslasten

Onder bedrijfslasten wordt verstaan de aan de omzet toe te rekenen directe en indirecte kosten, waaronder grond- en hulpstoffen, kosten uitbesteed werk en andere externe kosten, personeelskosten, afschrijvingskosten van materiële vaste activa en overige bedrijfskosten die toerekenbaar zijn aan de omzet.

Personeelsbeloningen

- Periodiek betaalbare beloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

- Geactiveerde salarissen

Dit betreft toegerekende directe personeelskosten en indirecte overige kosten aan in eigen beheer vervaardigde productie- en distributiemiddelen. Deze zijn in de jaarrekening in mindering gebracht op de personeelskosten.

- Pensioenen

WMD heeft een pensioenregeling voor haar medewerkers afgesloten bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds. Deze pensioenregeling is door WMD verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het boekjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord. Behalve de betaling van premies heeft WMD geen verdere verplichtingen uit hoofde van deze pensioenregeling. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien deze tot een terugstorting leiden of een vermindering van toekomstige betalingen.

Ultimo 2017 bedraagt de dekkingsgraad van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds 96,7%, waarmee niet wordt voldaan aan de dekkingsgraad die opgelegd is vanuit de overheid. Voor WMD worden er, anders dan toekomstige aanpassingen in de premie, geen consequenties verwacht van de te lage dekkingsgraad.

De buitenlandse deelnemingen hebben pensioenregelingen afgesloten bij lokale pensioenverzekeraars. Ook voor deze ondernemingen geldt dat de over het boekjaar verschuldigde premie als last

wordt verantwoord. Behalve de betaling van premies hebben de buitenlandse deelnemingen geen verdere verplichtingen uit hoofde van hun pensioenregelingen. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien deze tot een terugstorting leiden of een vermindering van toekomstige betalingen.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Op grond wordt niet afgeschreven.

Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de toekomstige gebruiksduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

Boekwinsten en -verliezen uit de incidentele verkoop van materiële vaste activa zijn verantwoord onder de overige opbrengsten danwel overige kosten in de winst- en verliesrekening.

Rentebaten en –lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva. Onderdeel van de rentebaten en –lasten is het jaarlijks resultaat op (embedded) derivaten.

Activeren van rentelasten

Indien voor te vervaardigen materiële vaste activa, waaronder begrepen gronden die zijn verworven met het doel om deze in erfpacht uit te geven, noodzakelijkerwijs een aanmerkelijke hoeveelheid tijd nodig is om deze gebruiksklaar te maken, worden de rentelasten opgenomen in de vervaardigingsprijs.

Vennootschapsbelasting

Ingevolge de wet modernisering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen is het gehele in Nederland behaalde resultaat VPB plichtig. Er kan echter vrijstelling worden verkregen voor zover er sprake is van de uitvoering van een wettelijke taak. Bij de deelnemingen, die belastingplichtig zijn, wordt de belasting over het resultaat berekend door toepassing van het geldende tarief op het resultaat van het boekjaar. Met fiscaal vrijgestelde bedragen, dan wel niet aftrekbare bedragen wordt dienovereenkomstig rekening gehouden.

5. FINANCIËLE INSTRUMENTEN EN RISICOBEBEERSING

Financiële instrumenten

Een financieel instrument is een overeenkomst die leidt tot een financieel actief van één partij en een financiële verplichting of eigendomsinstrument van een andere partij. Onder het begrip 'financieel instrumenten' vallen veel jaarrekeningposten, zoals liquide middelen, debiteuren, beleggingen, leningen, crediteuren en derivaten.

Marktrisico

- Valutarisico

WMD is actief in Nederland en Indonesië. Het valutarisico voor WMD heeft betrekking op posities en toekomstige transacties in Indonesische Rupiahs. Deze risico's zijn niet ingedekt.

- Rente- en kasstroomrisico

WMD loopt renterisico over de rentedragende vorderingen (met name onder financiële vaste activa en liquide middelen) en rentedragende langlopende en kortlopende schulden (waaronder schulden aan kredietinstellingen).

Voor vorderingen en schulden met variabele renteafspraken loopt WMD risico ten aanzien van toekomstige kasstromen; met betrekking tot vastrentende vorderingen en schulden loopt WMD risico's over de reële waarde als gevolg van wijzigingen in de marktrente. Met betrekking tot de leningen zijn voor vier langlopende leningscontracten derivaten afgesloten.

Kredietrisico

WMD en haar dochtermaatschappijen lopen kredietrisico uit hoofde van transacties. Dit risico heeft betrekking op het verlies dat kan ontstaan wanneer een wederpartij in gebreke blijft. Dit risico is in Nederland beperkt door de veelheid en diversiteit van partijen waarop WMD en haar dochtermaatschappijen vorderingen hebben.

WMD heeft in Indonesië financieringen verstrekt aan participanten en maatschappijen waarin wordt deelgenomen. Tevens zijn leningen verstrekt aan mede aandeelhouders van Indonesische groepsmaatschappijen. Bijna alle vorderingen in dit kader zijn afgewaardeerd.

WMD heeft geïnvesteerd in een waterzuiveringsinstallatie en een aangrenzende tentoonstellingsruimte ten behoeve van het toenmalige Noorder Dierenpark (huidige Wildlands) in de gemeente Emmen tot een bedrag ultimo 2017 pro resto groot ca. € 20 miljoen. Er is door WMD in dit kader een dienstverleningsovereenkomst voor de zuivering van water en een financiële lease overeenkomst voor het tentoonstellingsgebouw gesloten met Noorderdierenpark/Wildlands. De waardering van deze bedrijfsmiddelen is mede gebaseerd op de opbrengst uit deze contracten en daarmee afhankelijk van de continuïteit en financiële gegoedheid van Wildlands BV.

Liquiditeitsrisico

WMD maakt gebruik van meerdere banken om over meerdere kredietfaciliteiten te kunnen beschikken. Voor zover noodzakelijk worden nadere zekerheden verstrekt aan de bank voor beschikbare kredietfaciliteiten.

6. MATERIËLE VASTE ACTIVA

De samenstelling en het verloop van de boekwaarden is als volgt:

	Totaal	Gebouwen & terreinen	Leidingen	Machines & installaties	Overige	Werk in uitvoering
Boekwaarde 1 januari 2017	153.240	35.687	87.844	18.338	3.136	8.235
Mutaties boekjaar:						
Netto investeringen	12.391	792	9.636	1.691	1.057	-785
Afschrijvingen	-9.738	-1.156	-4.951	-2.258	-1.373	
Boekwaarde desinvesteringen per saldo	-1.366	-1.172	-1	87	-280	
	1.287	-1.536	4.684	-480	-596	-785
Boekwaarde 31 december 2017	154.527	34.151	92.528	17.858	2.540	7.450
Aanschafwaarde 1 januari 2017	285.927	66.564	127.118	69.032	14.978	8.235
Investeringen	12.391	792	9.636	1.691	1.057	-785
Aanschafwaarde desinvesteringen	-6.176	-2.146	0	-2.377	-1.653	0
Aanschafwaarde 31 december 2017	292.142	65.210	136.754	68.346	14.382	7.450
Cumulatieve afschrijving 31 december 2017	-137.615	-31.059	-44.226	-50.488	-11.842	0

De volgende afschrijvingstermijnen worden gehanteerd:

Gebouwen	10 – 30 jaar
Leidingen	35 jaar *
Machines installaties	5 – 50 jaar
Overige	3 tot 10 jaar

*) De afschrijvingstermijn voor leidingen is in 2017 aangepast van 50 naar 35 jaar.

Voertuigen, opgenomen in de categorie Overige, worden afgeschreven tot een restwaarde van 10% van de aanschafprijs. Verder wordt er geen rekening gehouden met restwaarden.

7. FINANCIËLE VASTE ACTIVA

De samenstelling en het verloop van de boekwaarden is als volgt:

	Totaal	Deelnemingen	Vordering op deelnemingen	Overige vorderingen
Boekwaarde 1 januari 2017	10.354	1.287	700	8.367
Mutaties boekjaar:				
Resultaat boekjaar	650	650		
Rente	393			393
Dividend/Aflossingen	-1.532	-397	-70	-1.065
Boekwaarde desinvesteringen per saldo	-311	-311		
	-800	-58	-70	-672
Boekwaarde 31 december 2017	9.554	1.229	630	7.695

	31 december 2017		31 december 2016	
Deelnemingen	belang		belang	
Gewaardeerd op netto vermogenswaarde				
NieuWater BV	50,0%	467	50,0%	415
Waterlaboratorium Noord BV	50,0%	588	50,0%	388
Futuro BV	25,0%	138	25,0%	138
Drentsche Golf & Country Club BV	0,0%	0	20,0%	311
		1.193		1.252
Gewaardeerd op netto verkrijgingsprijs				
Water Fund Holland BV Nieuwegein	9,0%	0	9,0%	0
KWH Water BV Nieuwegein	2,5%	25	2,5%	25
Aqua Minerals BV Nieuwegein	2,9%	11	2,9%	10
		36		35
		1.229		1.287
Vordering op deelneming				
Waterlaboratorium Noord BV		630		700
Overige vorderingen				
Vordering uit hoofde van financial lease Wildlands		7.231		7.485
Overige vorderingen		464		882
		7.695		8.367
Vordering uit hoofde van financial lease Wildlands				
0 - 1 jaar		664		615
1 - 5 jaar		2.517		2.618
> 5 jaar		7.154		7.670
		10.335		10.903
Onverdiende rente		3.104		3.418
		7.231		7.485

Aan het evenementenpark Wildlands wordt door WMD een tentoonstellingsgebouw verhuurd, welke huurovereenkomst als een financiële leaseovereenkomst aangemerkt is. De oorspronkelijke netto investering in 2003 bedroeg € 9.755.000. De rekenrente is 5,25% en er is rekening gehouden met een restwaarde van € 4,2 miljoen.

De nominale waarde van de uitstaande vorderingen betreffende Indonesië waterbedrijven bedraagt per 31 december 2017 € 18,1 miljoen, welk bedrag volledig is afgewaardeerd.

8. VOORRADEN

De samenstelling is als volgt:

	31 december 2017	31 december 2016
Onderdelen e.d. distributie	883	807
Overige voorraden	380	162
	<u>1.263</u>	<u>969</u>

9. VORDERINGEN

De samenstelling is als volgt:

	31 december 2017	31 december 2016
Debiteuren	3.805	4.767
Voorziening voor oninbaarheid	-419	-464
	<u>3.386</u>	<u>4.303</u>
Belastingen	1.205	579
Overlopende activa en overige vorderingen	2.212	1.625
	<u>6.803</u>	<u>6.507</u>

10. LIQUIDE MIDDELEN

De samenstelling is als volgt:

	31 december 2017	31 december 2016
Banken	2.738	2.550
Kassen	0	3
	<u>2.738</u>	<u>2.553</u>

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de rechtspersoon.

11. TOELICHTING BIJ HET KASSTROOMOVERZICHT

In 2017 zijn geen groepsmaatschappijen verworven. Onder de investeringen in materiële vaste activa zijn alleen opgenomen de investeringen waarvoor in 2017 geldmiddelen zijn opgeofferd. Er zijn geen investeringen verricht door middel van financiële leasing.

12. GROEPSVERMOGEN

Het verloop is als volgt:

	Groepsvermogen	Aandeel derden	Geconsolideerd vermogen	Eigen vermogen enkelvoudig
Stand 1 januari 2017	42.087	-120	42.207	42.207
Aandeel in het resultaat	2.537		2.537	2.537
Wijziging aandeel derden	147	147		
Stand 31 december 2017	44.771	27	44.744	44.744

13. VOORZIENINGEN

Het verloop is als volgt:

	Totaal	Afwikkeling Indonesië	Jubilea
Stand 1 januari 2017	232	0	232
Dotatie nieuwe opbouw rechten	14		14
Dotatie i.v.m. afwikkelingskosten	600	600	
Vrijval	-20		-20
Onttrekking i.v.m. uitgekeerde bedragen	-31		-31
Stand 31 december 2017	795	600	195

De voorzieningen zijn van langlopende aard.

14. LANGLOPENDE SCHULDEN

De langlopende schulden betreffen onderhandse leningen van kredietinstellingen, pensioenfondsen en dergelijke.

	Totaal	NWB	BNG	ABN	Rabo	Overige krediet instellingen
Uitstaande leningen 1 januari 2017	95.577	34.500	15.467	34.534	8.700	2.376
waarvan kortlopend	12.516	4.300	3.533	2.580	1.625	478
Stand langlopend 1 januari 2017	83.061	30.200	11.934	31.954	7.075	1.898
Nieuwe leningen	25.000	8.000	17.000			
Aflossingen	18.826	4.300	3.533	7.830	1.650	1.513
Overige mutaties	26			26		
Uitstaande leningen 31 december 2017	101.777	38.200	28.934	26.730	7.050	863
waarvan kortlopend	12.179	4.834	3.433	2.080	1.625	207
Stand langlopend 31 december 2017	89.598	33.366	25.501	24.650	5.425	656
Aflossingsverplichting:						
2018	12.179	4.834	3.433	2.080	1.625	207
2019	12.066	4.834	3.433	2.080	1.625	94
2020	12.065	4.833	3.433	2.080	1.625	94
2021	10.066	4.833	2.434	2.080	625	94
2022	10.041	4.833	2.434	2.080	600	94
2023 e.v.	45.360	14.033	13.767	16.330	950	280
Rente opbouw:						
0 - 2 %	46.134	19.200	26.934			
2 - 4 %	49.871	19.000	2.000	21.071	7.050	750
4 - 6 %	5.772			5.659		113

Afkortingen:

Nederlandsche Waterschap Bank	NWB
Bank Nederlandsche Gemeenten	BNG
ABN AMRO bank	ABN
Rabobank	Rabo

Aflossingsverplichtingen binnen 12 maanden na afloop van het boekjaar zoals hierboven toegelicht zijn opgenomen onder de schulden op korte termijn.

De leningen kredietinstellingen bevat één lening met verpanding van bedrijfsmiddelen en vorderingen. Dit is een lening van WMD Water & Energie BV (voorheen E-Qua BV) bij Rabobank, afgesloten in 2014 met een looptijd van 8 jaar, een rentepercentage van 2,75% en een jaarlijks aflossingsbedrag van € 100.000. Voor de overige leningen kredietinstellingen zijn geen zekerheden gesteld.

WMD Water & Energie BV heeft ook een leningsovereenkomst met verpanding van bedrijfsmiddelen en vorderingen afgesloten met de Stichting Drentse Energie Organisatie. Dit betreft een geldlening van € 750.000 met een looptijd van acht jaar, een rentepercentage van 4% en een jaarlijks aflossingsbedrag van € 93.750. Deze lening is verantwoord onder overige leningen. Onder overige leningen viel tevens een in 2014 afgesloten lening van NieuWater BV aan Noordwater BV voor een bedrag van € 1.150.000 met een aflossingsbedrag van € 115.000 welke in 2017 volledig vervroegd is afgelost.

15. (EMBEDDED) DERIVATEN

Stand per 1 januari 2017	2.068	2.136
Mutatie boekjaar ten laste van resultaat	-317	-68
Stand per 31 december 2017	1.751	2.068

In 2005 en 2006 heeft WMD drie leningen afgesloten bij Fortis. Deze leningen luiden in Euro's en kennen een lineaire aflossing over de looptijd met vaste aflossingen per kwartaal. De te betalen rente is (deels) afhankelijk van de 3-maands Euribor. Ligt deze:

- boven het renteplafond, dan is de door WMD verschuldigde rente gelijk aan het renteplafond;
- tussen rentebodem en renteplafond, dan bedraagt de door WMD verschuldigde rente 50% van het renteplafond plus 50% van de 3-maands Euribor;
- onder de rentebodem, dan is de door WMD verschuldigde rente gelijk aan de rentebodem.

Op de rente wordt een kredietopslag berekend die gedurende de looptijd van de lening niet wordt herzien. Door deze transactie heeft WMD in feite een vrijwel geheel vastrentende lening afgesloten, waarvan de rente iets lager uitvalt indien de 3-maands Euribor zich beweegt tussen rentebodem en renteplafond.

In 2007 heeft WMD een lening afgesloten met BNG. Deze lening wordt in jaarlijkse termijnen lineair terugbetaald. De te betalen rente is afhankelijk van de 6-maands Euribor plus een opslag. Tegelijkertijd heeft WMD een captransactie afgesloten met BNG met gelijke kritische kenmerken. De captransactie kent een capniveau van 4,75%, en wordt via een opslag op de rente van de lening (0,44%) betaald. Door deze transactie heeft WMD in feite een verzekering afgesloten dat zij nooit meer hoeft te betalen dan het maximum overeengekomen bedrag.

Met de banken zijn de volgende convenanten overeengekomen met betrekking tot ratio's:

- ABN Amro: garantievermogen groter dan 20% van het balanstotaal gecorrigeerd voor immateriële vaste activa, actieve belastinglatenties, deelnemingen en minderheidsdeelnemingen, vorderingen op aandeelhouders en directie, vorderingen op deelnemingen, minderheidsdeelnemingen en groepsmaatschappijen en aandelen in het eigen kapitaal
- Waterschapsbank: geen
- Rabobank: garantievermogen groter dan 25% van het balanstotaal, verminderd met eventuele geactiveerde immateriële activa. De ratio moet worden berekend op basis van de cijfers zoals deze zijn opgenomen in de enkelvoudige jaarrekening.
- BNG: solvabiliteit groter dan 20% en Interest Coverage Ratio (ICR) groter dan 1,0. De ratio's moeten worden berekend op basis van de cijfers zoals deze zijn opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening.

Door zogenaamde 'cross default' clausules in de overeenkomsten met de banken, gelden de met individuele banken overeengekomen convenanten, de facto voor alle banken.

De werkelijke solvabiliteit over 2017 bedroeg enkelvoudig voor WMD Drinkwater BV 27,5% (2016 enkelvoudig NV Waterleidingmaatschappij Drenthe: 25,8%) en geconsolideerd 25,6% (2016: 24,3%). De werkelijke ICR geconsolideerd is 1,9 (2016: 3,0). Tevens geldt voor de banken dat de jaarrekening WMD, inclusief controleverklaring, binnen zes maanden na einde boekjaar verzonden moet worden naar de bank.

16. KREDIETINSTELLINGEN

Deze zijn als volgt samengesteld:

	31 december 2017	31 december 2016
Rekening courant krediet	10.157	13.428
Kasgeldleningen	5.000	10.300
Aflossingsverplichtingen langlopende leningen	12.179	12.516
	<u>27.336</u>	<u>36.244</u>

17. BELASTINGEN EN PREMIES SOCIALE VERZEKERINGEN

Deze zijn als volgt samengesteld:

	31 december 2017	31 december 2016
Omzetbelasting	106	117
Loonheffing	533	695
Pensioenpremies	126	111
Premies sociale verzekeringen	178	26
Vennootschapsbelasting	277	98
Overige belastingen	154	142
	<u>1.374</u>	<u>1.189</u>

18. OVERIGE SCHULDEN

Deze zijn als volgt samengesteld:

	31 december 2017	31 december 2016
Te betalen vakantierechten	2.738	2.473
Interest	697	508
Overige	2.664	2.368
	<u>6.099</u>	<u>5.349</u>

19. NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN

Uit hoofde van de fiscale eenheid voor omzetbelasting hebben alle daarin opgenomen vennootschappen een hoofdelijke aansprakelijkheid voor de afdracht van deze belasting. Voor de langlopende lening van Noordwater bij ABN Amro (Pro resto ultimo 2017 groot € 6,8 miljoen) is door WMD Drinkwater BV een onherroepelijke borgtocht afgegeven.

NV Waterbedrijf Drenthe is via een dochteronderneming vennoot, en evenals de andere vennoot, hoofdelijk aansprakelijk voor de schulden van VOF Anloo (€ 443.000).

WMD Drinkwater BV heeft zich garant gesteld voor een bedrag van € 15,6 miljoen voor de door NieuWater BV aangegane lening bij NV Bank Nederlandse Gemeenten.

Jaarlijks investeert WMD Drinkwater BV ca. € 5 miljoen in renovatie en uitbreiding van het leidingnet. Deze investeringen worden overwegend regelmatig gedurende het jaar uitgevoerd. Dientengevolge zijn er per jaareinde in dit kader altijd tussen de € 0,5 en € 1,5 miljoen aan verplichtingen aangegaan voor werkzaamheden uit te voeren in het volgende boekjaar.

Vennootschapsbelasting

Sinds 1 januari 2016 zijn NV Waterbedrijf Drenthe en haar Nederlandse dochtermaatschappijen onderworpen aan de heffing van vennootschapsbelasting op grond van de Wet modernisering vpb-plicht overheidsondernemingen en vormen tezamen een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. NV Waterbedrijf Drenthe is daardoor aansprakelijk voor de gehele acute vennootschapsbelasting.

De vennootschapsbelasting is berekend tegen het geldende tarief over het resultaat van het boekjaar, waarbij rekening wordt gehouden met permanente verschillen tussen de winstberekening volgens de jaarrekening en de fiscale winstberekening en waarbij voor tijdelijke verschillen belastinglatenties gevormd worden. Hierbij worden actieve belastinglatenties (in dien van toepassing) slechts worden gewaardeerd voor zover de realisatie daarvan waarschijnlijk is.

Opgemerkt zij dat onderdelen van de implementatie van de vennootschapsbelastingplicht bij NV Waterbedrijf Drenthe en haar Nederlandse dochterondernemingen nog onderwerp zijn van overleg met de Belastingdienst, als gevolg waar van de omvang van eventuele actieve en passieve belastinglatenties ten tijde van het opstellen van deze jaarrekening niet kon worden ingeschat. Aangezien alleen latenties voor tijdelijke verschillen met betrekking tot de niet wettelijke taak tot daadwerkelijke verschuivingen in de tijd van te betalen vennootschapsbelasting kunnen leiden zal de omvang hiervan beperkt zijn. Aangezien deze problematiek voor alle bedrijven binnen de sector

van toepassing is neemt de belastingdienst ruim tijd om tot een te komen. Derhalve moet de eerdere verwachting dat deze problematiek in 2017 beslecht zou zijn teruggenomen worden. Dit is niet gelukt, doch er zijn geen redenen om aan te nemen dat er problemen bij de afwikkeling zich voor zullen doen.

Voorts heeft WMD verplichtingen aangegaan, waarvan de per ultimo 2017 resterende verplichting als volgt gespecificeerd kan worden:

Verplichting	Totaal	=< 1 jaar	1 - 5 jaar	>5 jaar
Kantoormiddelen	178	61	117	
Beveiliging	7	7		
Sponsoring	41	14	27	
Heftruck	7	5	2	
Beheerovereenkomst weidevogelgebied	1.378	77	309	992
Bedrijfszorg	3	3		
Schoonmaakcontract	22	8	14	
Inspectie en onderhoud technische installaties	30	15	15	
Papiervernietiging	1	1		
Licenties software	61	18	43	
Advies inkoop	22	22		
Overeenkomst wateronderzoek	1.226	204	1.022	
WGA-ERD verzekering	116	58	58	
	3.092	493	1.607	992

20. VOORSTEL WINSTBESTEMMING

Voorgesteld wordt, in lijn met het door de algemene vergadering van aandeelhouders uitgesproken voornemen eerst tot dividenduitkering over te gaan wanneer de solvabiliteit de 30% grens heeft bereikt, het resultaat aan de overige reserve toe te voegen.

De onverdeelde winst is als afzonderlijke post onder het eigen vermogen opgenomen.

21. GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

22. NETTO OMZET

	2017	2016
Nederland:		
Waterleveringen	32.318	32.435
Overige activiteiten	3.730	3.107
	36.048	35.542
Omzet laboratorium Indonesië	1.388	1.309
	37.436	36.851

23. OVERIGE BEDRIJFSOPBRENGSTEN

	2017	2016
Drinkwater bedrijf		
Drinkwater gerelateerde bijdragen	1.739	1.514
Aan derden doorberekende kosten	1.523	1.675
Opbrengst verhuur	293	270
Dienstverlening golfbaan (jan-jun 2017)	244	488
Pachtopbrengsten	308	287
Boekwinst verkoop materiële vaste activa	880	17
Overig	321	726
	5.308	4.977

24. WATERINKOPEN

Dit betreft ingekocht water bij collega waterbedrijven punt.

25. KOSTEN UITBESTEED WERK EN ANDERE EXTERNE KOSTEN

	2017	2016
Electriciteit	2.066	1.798
Chemicaliën	484	488
Uitbesteed werk	6.833	7.106
	9.383	9.392

26. PERSONEELSKOSTEN

Gedurende het jaar 2017 had de onderneming 148 werknemers (FTE) in dienst (2016: 146).

	2017	2016
Salarissen	10.541	10.672
Sociale lasten	1.300	1.381
Pensioenlasten	1.195	1.033
Overige personeelskosten	594	662
Af: Geactiveerde salarissen	-2.068	-1.915
Af: Doorbelaste salarissen aan derden	-1.120	-1.018
	10.442	10.815

WNT-verantwoording 2017 N.V. Waterbedrijf Drenthe

Per 1 januari 2013 is de Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op WMD van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2017 voor WMD is € 181.000. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Uitzondering hierop is het WNT-maximum voor de leden van de raad van commissarissen; dit bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum.

De managementverantwoordelijkheid van WMD ligt bij de directeur van WMD. De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor de bezoldigingsstructuur van de directeur.

Het bezoldigingsbeleid bij WMD, voor de raad van commissarissen en de directeur, is in lijn met de bepalingen uit de WNT en WNT2.

Bezoldiging bestuurders

De heer P.A. Glasbeek is per 16 maart 2016 in dienst getreden als directeur van WMD en per 31 augustus 2017 afgetreden. De totale bezoldiging van de heer Glasbeek over 2017 bedroeg € 110.000 (2016: € 112.000), gesplitst in een beloning plus belastbare onkostenvergoedingen van € 108.000 (2016: € 109.000) en een voorziening ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn van € 2.000 (2016: € 3.000). De heer Glasbeek is 243 dagen in dienst geweest als 1,0 fte in 2017 (2016: 291 dagen als 1,0 fte). Het bezoldigingsmaximum voor de heer P.A. Glasbeek betrof voor 2017 € 120.500 (2016: € 142.700).

De heer L.J.W. Hendriks is per 1 september 2017 in dienst getreden als directeur van WMD.

De totale bezoldiging van de heer Hendriks over 2017 bedroeg € 60.000, gesplitst in een beloning plus belastbare onkostenvergoedingen van € 54.000 en een voorziening ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn van € 6.000. De heer Hendriks is 122 dagen in dienst geweest als 1,0 fte in 2017. De heer Hendriks is in 2016 niet in dienst geweest. Het bezoldigingsmaximum voor de heer L.J.W. Hendriks betrof voor 2017 € 60.500.

2016

Naam	Functie	2016 datum vanaf	2016 datum t/m	Aantal dagen in jaar 2016	Jaartotaal vaste bezoldigin- gen 2016	Bezoldi- gings maximum 2016
G.J. Jansen	RvC Voorzitter	1-1-2016	31-12-2016	366	8,3	26,9
H. van der Laan	RvC lid	1-1-2016	31-12-2016	366	6,1	17,9
T. Eerenstein	RvC lid	1-1-2016	31-12-2016	366	6,6	17,9
B.J. Bouwmeester	RvC lid	1-1-2016	31-12-2016	366	5,5	17,9
M.L. van Wijhe	RvC lid	1-1-2016	31-12-2016	366	5,5	17,9
Totaal					32,0	98,5

2017

Naam	Functie	2017 datum vanaf	2017 datum t/m	Aantal dagen in jaar 2017	Jaartotaal vaste bezoldigin- gen 2017	Bezoldi- gings maximum 2017
G.J. Jansen	RvC Voorzitter	1-1-2017	31-8-2017	243	5,5	18,1
H. van der Laan	RvC lid	1-1-2017	31-8-2017	243	4,0	12,1
T. Eerenstein	RvC lid	1-1-2017	31-8-2017	243	3,3	12,1
B.J. Bouwmeester	RvC lid	1-1-2017	31-8-2017	243	3,7	12,1
M.L. van Wijhe	RvC lid	1-1-2017	31-8-2017	243	3,7	12,1
E.H. Elgersma	RvC Voorzitter	1-9-2017	31-12-2017	122	2,8	9,1
A.J. Mewe	RvC lid	1-9-2017	31-12-2017	122	1,8	6,1
L.C. Rietveld	RvC lid	1-9-2017	31-12-2017	122	1,8	6,1
R.W. Heutink	RvC lid	1-9-2017	31-12-2017	122	2,0	6,1
M.B. Visser	RvC lid	1-9-2017	31-12-2017	122	2,0	6,1
Totaal					30,6	100,0

Bezoldiging overige functionarissen met dienstbetrekking

Bij één voormalige afdelingsmanager bedraagt de totale bezoldiging méér dan de van toepassing zijnde WNT-norm (2017: € 181.000, 2016: € 179.000). Deze bezoldiging past binnen de geldende overgangsregeling WNT1 maar de bezoldiging dient op basis van WNT2 wel genoemd te worden. De totale bezoldiging van deze manager in 2017, bedroeg op grond van de WNT € 238.000 over 2017 (2016: € 235.000) gesplitst in een beloning plus belastbare onkostenvergoedingen van € 218.000 (2016: € 218.000) en een voorziening ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn van € 20.000 (2016: € 17.000). De betreffende manager is 365 dagen in dienst geweest als 1,0 fte in 2017 (2016: 1,0 fte, 366 dagen).

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde manager zijn er geen overige functionarissen die in 2017 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2017 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

27. AFSCHRIJVINGEN

	2017	2016
Gebouwen en terreinen	1.156	1.169
Leidingen	4.951	2.294
Machines en installaties	2.258	1.730
Overige	1.373	2.314
	<u>9.738</u>	<u>7.507</u>

28. GRONDWATERBELASTING

Dit betreft een grondwaterheffing van € 0,01115 per m³ (2016: € 0,01115 per m³).

29. OVERIGE BEDRIJFSKOSTEN

	2017	2016
Klant proces	409	449
Externe adviezen	1.939	1.704
Bijdrage Vewin/Kiwa	401	394
Rijgend materieel	512	524
Automatisering	586	577
Terreinbeheer	225	256
Belastingen en heffingen	222	250
Reis en verblijfkosten	367	365
Verzekeringen	186	205
Gereedschappen e.d.	357	183
Accountantskosten	81	149
Kantoorkosten	329	330
Telefoonkosten	141	96
Schades	83	92
Diverse afwaarderingen PT WLN	1.296	0
Boekverliezen	144	0
Overige	1.149	1.032
	8.427	6.606

30. RENTEBATEN EN -LASTEN

De rentelasten hebben betrekking op rente op leningen en het resultaat op (embedded) derivaten. Gedurende het boekjaar zijn geen rentelasten geactiveerd. Rentebaten hebben voornamelijk betrekking op langlopende vorderingen.

31. WINSTBELASTINGEN

De operationele bedrijfsactiviteiten van WMD zijn onderworpen aan verschillende winstbelastingregimes met wettelijke belastingtarieven die variëren van 0% tot 25% (2016: 0% tot 25%). Deze verschillende tarieven, tezamen met fiscale faciliteiten in diverse landen en de behandeling van fiscale verliezen, resultaten vrij van belastingheffing alsmede niet aftrekbare kosten, leidden in het verslagjaar tot een gemiddelde effectieve belastingdruk van 1,8% (2016: 2,2%). De effectieve belastingdruk is de winstbelasting gedeeld door de winst vóór belastingen volgens de geconsolideerde winst-en-verliesrekening.

32. RESULTAAT DEELNEMINGEN

	2017		2016	
	Aandeel resultaat		Aandeel resultaat	
NieuWater BV	50,0%	450	50,0%	398
Waterlaboratorium Noord BV	50,0%	200	50,0%	129
		<u>650</u>		<u>527</u>

33. OVERIGE INFORMATIE

Accountantshonoraria

Door de accountant zijn de volgende bedragen ten laste van het boekjaar in rekening gebracht voor de controle jaarrekening.

	2017	2016
Controle jaarrekening	82	140
Ander niet-controlediensten	20	9
Totaal	<u>102</u>	<u>149</u>

Bovenstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die bij de vennootschap en de in de consolidatie betrokken maatschappijen zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in artikel 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties) en de in rekening gebrachte honoraria van het gehele netwerk waartoe de accountantsorganisatie behoort.

ENKELVOUDIGE JAARREKENING 2017

ENKELVOUDIGE BALANS

Voor winstverdeling (bedragen in duizenden euro's)

	Ref.	31 december 2017	31 december 2016
ACTIVA			
Vaste activa			
Financiële vaste activa	35	46.221	42.207
Flottende activa (ten hoogste 1 jaar)			
Vorderingen		103	0
Liquide middelen		6	0
		109	0
		46.330	42.207
PASSIVA			
Eigen vermogen			
Gestort en opgevraagd kapitaal	36	97	97
Reserve omrekeningsverschillen vreemde valuta		0	-170
Wettelijke reserve		1.346	1.816
Overige reserves		40.764	35.631
Onverdeelde winst		2.537	4.833
		44.744	42.207
Voorziening deelneming	37	1.197	0
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)			
Schulden aan handelscrediteuren	38	9	0
Belastingen en premies sociale verzekeringen		7	0
Rekening courant WMD Drinkwater BV		373	0
		389	0
		46.330	42.207

ENKELVOUDIGE WINST- EN VERLIESREKENING

[bedragen in duizenden euro's]

	Ref.	2017	2016
Resultaat deelnemingen	40	2.540	4.833
Overige resultaten		-3	0
Netto resultaat		2.537	4.833

TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS EN WINST- EN VERLIESREKENING

34. ALGEMEEN

Grondslagen en algemene toelichting

De grondslagen van waardering en van resultaatbepaling voor de enkelvoudige jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening zijn gelijk. Deelnemingen in groepsmaatschappijen worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaarde in overeenstemming met de toelichting op deelnemingen in paragraaf 3 van de geconsolideerde jaarrekening.

Voor de grondslagen van de waardering van activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat wordt verwezen naar paragrafen 3 en 4 van de toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening. De toelichting op de enkelvoudige balans en winst- en verliesrekening ziet alleen maar op de specifieke vennootschappelijke aspecten, voor zover deze nog niet zijn toegelicht bij de geconsolideerde cijfers.

35. FINANCIËLE VASTE ACTIVA

De samenstelling en het verloop van de boekwaarden is als volgt:

	Totaal	WMD Drinkwater BV 100%	WMD Industrie- water BV 100%	WMD Water en Energie BV 100%	WMD Participaties BV 100%
Deelnemingen in groepsmaatschappijen:					
Boekwaarde 1 januari 2017	42.207	41.763	216	0	228
Mutaties boekjaar:					
Netto investeringen	277			277	
Resultaat boekjaar	2.540	3.285	518	162	-1.425
Naar voorzieningen	-1.197				-1.197
Boekwaarde 31 december 2017	46.221	45.048	734	439	0

36. EIGEN VERMOGEN

Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bestaat uit 5.000 gewone aandelen elk groot nominaal € 50,00. Hiervan zijn in 2017 geplaatst en volgestort 1.946 gewone aandelen (in 2016: 1.946 gewone aandelen).

	Eigen vermogen	Gestort aandelen kapitaal	Reserve omreken- verschillen	Wettelijke reserve deelneming	Overige reserves	Onverdeeld resultaat
Stand 1 januari 2017	42.207	97	-170	1.816	35.631	4.833
Winstverdeling 2016	0				4.833	-4.833
Aanpassing koersverschillen	0					
Mutatie wettelijke reserve deelneming	0		170	-470	300	
Onverdeelde winst 2018	2.537					2.537
Stand 31 december 2017	44.744	97	0	1.346	40.764	2.537

Reserve omrekeningsverschillen

De reserve omrekeningsverschillen werd aangehouden in verband met deelnemingen in vreemde valuta.

37. VOORZIENING DEELNEMING

37. Voorziening deelneming

Betreft voorziening voor het aandeel in het negatief vermogen van deelnemingen die met schulden aan groepsmaatschappijen verrekenend kunnen worden.

Voorziening WMD Participaties BV

Stand 1 januari 2017	0
Dotatie 2017	1.197
Stand 31 december 2017	1.197

38. KORTLOPENDE SCHULDEN

De kortlopende schulden hebben alle een resterende looptijd van korter dan één jaar. De reële waarde van de kortlopende schulden benadert de boekwaarde vanwege het kortlopende karakter ervan.

39. NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN

De niet uit de balans blijkende verplichtingen zijn gespecificeerd in de geconsolideerde jaarrekening onder hoofdstuk 15.

40. RESULTAAT DEELNEMINGEN

Het resultaat deelnemingen is als volgt samengesteld:

	2017		2016	
	Aandeel resultaat		Aandeel resultaat	
WMD Drinkwater BV	100,0%	3.285	100,0%	4.689
WMD Industriewater BV	100,0%	518	100,0%	116
WMD Water en Energie BV	100,0%	162	100,0%	103
WMD Participaties BV	100,0%	-1.425	100,0%	-75
		<u>2.540</u>		<u>4.833</u>

Assen, 19 april 2018

L.J.W. Hendriks

De commissarissen

E.H. Elgersma

A.J. Mewe

M.B. Visser

R.W. Heutink

L.C. Rietveld

STATUTAIRE BEPALING

De statutaire bepalingen ten aanzien van de winstbestemming luiden als volgt:

Artikel 29

1. Van de vennootschappelijke winst kan jaarlijks een door de directie met goedkeuring van raad van commissarissen te bepalen percentage worden gereserveerd, terwijl daarop voorts in aftrek worden gebracht de niet gedelgde verliessaldi van de voorgaande jaren, alsmede de belastingen welke ten laste van de winst geheven zijn of geheven zullen worden, zo nodig door schatting vast te stellen.
2. De aldus resterende winst staat ter beschikking van de algemene vergadering. Van deze winst mag slechts een dividend worden uitgekeerd tot een percentage van maximaal de wettelijke rente. Van het vorenstaande kan slechts worden afgeweken door de algemene vergadering op basis van een besluit genomen met drie/vierde van de uitgebrachte stemmen, tenminste vertegenwoordigende meer dan eenenvijftig procent (51%) van het geplaatste aandelenkapitaal, in een vergadering waarin tenminste twee/derde van het geplaatste aandelenkapitaal vertegenwoordigd is. Dit besluit behoeft de goedkeuring van de raad van commissarissen genomen met algemene stemmen in een vergadering waarin alle commissarissen aanwezig dan wel vertegenwoordigd zijn.

adres Van Elmpststraat 14
9723 ZL Groningen
telefoon 050-3166966
e-mail groningen@jonglaan.nl
internet www.jonglaan.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de aandeelhouders en de raad van commissarissen van N.V. Waterbedrijf Drenthe

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van N.V. Waterbedrijf Drenthe te Assen gecontroleerd. Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van N.V. Waterbedrijf Drenthe per 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en de bepalingen bij en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2017;
2. de geconsolideerde en enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2017; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen en het Controleprotocol WNT. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van N.V. Waterbedrijf Drenthe zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en de bepalingen bij en krachtens de WNT. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol WN, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 19 april 2018

De Jong & Laan Accountants B.V.

Origineel getekend door: drs. H.W. Wanningen RA

BIJLAGEN

1. BALANS EN WINST- EN VERLIESREKENING WMD DRINKWATER BV
2. BALANS EN WINST- EN VERLIESREKENING WMD INDUSTRIEWATER BV
3. BALANS EN WINST- EN VERLIESREKENING WMD WATER EN ENERGIE BV
4. BALANS EN WINST- EN VERLIESREKENING WMD PARTICIPATIES BV

WMD DRINKWATER BV

BALANS

	31 december 2017	31 december 2016
ACTIVA		
Vaste activa		
Materiële vaste activa	140.856	138.626
Financiële vaste activa	15.248	15.657
	156.104	154.283
Vlottende activa (ten hoogste 1 jaar)		
Voorraden	883	807
Vorderingen	6.542	6.568
Liquide middelen	323	0
	7.748	7.375
	163.852	161.658
PASSIVA		
Groepsvermogen		
Eigen vermogen	45.048	41.763
	45.048	41.763
Voorzieningen	195	232
Langlopende schulden		
Leningen kredietinstellingen	82.256	73.993
(Embedded) derivaten	1.284	1.523
	83.540	75.516
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)		
Schulden aan kredietinstellingen	26.662	35.549
Schulden aan handelscrediteuren	2.349	3.052
Belastingen en premies sociale verzekeringen	872	869
Overige schulden	5.186	4.677
	35.069	44.147
	163.852	161.658

WMD DRINKWATER BV

WINST- EN VERLIESREKENING

	2017	2016
Netto omzet	32.672	32.674
Overige bedrijfsopbrengsten	2.531	2.417
	35.203	35.091
Bedrijfslasten		
Waterinkopen	463	459
Uitbesteed werk en andere externe kosten	7.915	7.799
Personeelskosten	8.117	8.468
Afschrijvingen	8.789	6.437
Grondwaterbelastingen	391	393
Overige bedrijfskosten	4.655	4.778
	30.330	28.334
Bedrijfsresultaat	4.873	6.757
Financiële baten en lasten		
Rentebaten	459	194
Rentelasten	2.486	2.449
Mutatie waardering derivaten	239	58
	-1.788	-2.197
Bedrijfsresultaat voor belastingen	3.085	4.560
Resultaat deelneming	200	129
	200	129
Resultaat na belastingen	3.285	4.689
Netto resultaat	3.285	4.689

WMD INDUSTRIEWATER BV

BALANS

	31 december 2017	31 december 2016
ACTIVA		
Vaste activa		
Materiële vaste activa	8.709	5.646
Financiële vaste activa	467	0
	9.176	5.646
Vlottende activa (ten hoogste 1 jaar)		
Vorderingen	902	0
Liquide middelen	215	0
	1.117	0
	10.293	5.646
PASSIVA		
Eigen vermogen	734	216
Langlopende schulden		
WMD Drinkwater BV	7.271	5.401
	7.271	5.401
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)		
Schulden aan handelscrediteuren	143	0
Belastingen en premies sociale verzekeringen	110	29
WMD Groep	1.926	0
Overige schulden	109	0
	2.288	29
	10.293	5.646

WMD INDUSTRIEWATER BV

WINST- EN VERLIESREKENING

	2017	2016
Netto omzet	2.508	0
Overige bedrijfsopbrengsten	508	488
	<u>3.016</u>	<u>488</u>
Bedrijfslasten		
Uitbesteed werk en andere externe kosten	1.660	0
Personeelskosten	1	0
Afschrijvingen	593	333
Overige bedrijfskosten	414	0
	<u>2.668</u>	<u>333</u>
Bedrijfsresultaat	348	155
Financiële baten en lasten		
Rentelasten	263	10
	<u>-263</u>	<u>-10</u>
Bedrijfsresultaat voor belastingen	85	145
Winstbelastingen	-17	-29
Resultaat deelnemingen	450	0
	<u>433</u>	<u>-29</u>
Netto resultaat	518	116

WMD WATER & ENERGIE BV

BALANS

	31 december 2017	31 december 2016
ACTIVA		
Vaste activa		
Materiële vaste activa	3.130	2.912
	3.130	2.912
Vlottende activa (ten hoogste 1 jaar)		
Vorderingen	517	666
Liquide middelen	182	86
	699	752
	3.829	3.664
PASSIVA		
Eigen vermogen	439	277
Langlopende schulden		
Leningen kredietinstellingen	375	500
Overige leningen	656	750
WMD Drinkwater BV	1.227	1.355
	2.258	2.605
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)		
Schulden aan kredietinstellingen	194	100
Schulden aan handelscrediteuren	115	175
Belastingen en premies sociale verzekeringen	93	77
WMD Groep	642	159
Overige schulden	88	271
	1.132	782
	3.829	3.664

WMD WATER & ENERGIE BV

WINST- EN VERLIESREKENING

	2017	2016
Netto omzet	452	442
Overige bedrijfsopbrengsten	1.060	570
	1.512	1.012
Bedrijfslasten		
Uitbesteed werk en andere externe kosten	870	442
Afschrijvingen	97	65
Overige bedrijfskosten	288	261
	1.255	768
Bedrijfsresultaat	257	244
Financiële baten en lasten		
Rentelasten	55	115
	-55	-115
Bedrijfsresultaat voor belastingen	202	129
Winstbelastingen	-40	-26
	-40	-26
Netto resultaat	162	103

WMD PARTICIPATIES BV

BALANS (GECONSOLIDEERD)

	31 december 2017	31 december 2016
ACTIVA		
Vaste activa		
Materiële vaste activa	1.832	5.928
Financiële vaste activa	7.421	9.114
	9.253	15.042
Vlottende activa (ten hoogste 1 jaar)		
Voorraden	380	162
Vorderingen	2.247	2.358
Liquide middelen	2.012	2.459
	4.639	4.979
	13.892	20.021
PASSIVA		
Eigen vermogen	-1.197	228
Minderheidsbelang	27	-120
	-1.170	108
Voorzieningen	600	0
Langlopende schulden		
Leningen kredietinstellingen	6.311	6.783
Overige leningen	0	1.035
Derivaten	466	544
WMD Drinkwater BV	4.742	7.243
	11.519	15.605
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)		
Schulden aan kredietinstellingen	480	595
Schulden aan handelscrediteuren	545	177
Belastingen en premies sociale verzekeringen	292	216
WMD Groep	778	2.566
Overige schulden	848	754
	2.943	4.308
	13.892	20.021

WMD PARTICIPATIES BV
WINST- EN VERLIESREKENING (GECONSOLIDEERD)

	2017	2016
Netto omzet	2.082	4.108
Overige bedrijfsopbrengsten	2.254	2.284
	4.336	6.392
Bedrijfslasten		
Uitbesteed werk en andere externe kosten	45	1.594
Personeelskosten	2.263	2.348
Afschrijvingen	259	670
Overige bedrijfskosten	3.323	2.292
	5.890	6.904
Bedrijfsresultaat	-1.554	-512
Financiële baten en lasten		
Rentebaten	410	521
Rentelasten	448	418
Mutatie waardering derivaten	78	10
	40	113
Bedrijfsresultaat voor belastingen	-1.514	-399
Winstbelastingen	102	-42
Resultaat deelnemingen	-25	398
	77	356
Minderheidsbelang PT WLN	12	-32
Netto resultaat	-1.425	-75

Drents drinkwater

9405 BL Assen
Lauwers 3

Postbus 18
9400 AA Assen

tel: 0592 854 500
fax: 0592 854 599

www.wmd.nl
info@wmd.nl

